

(Bilag 2, cykeltur, s.19)

TIMESPACE OG TEMPORALITETER I HJEMMEPASNING

Kandidatspeciale

Teodora Savic, studienr. 20173274

Vejleder: Mante Vertelyte

Aalborg Universitet, kandidat i Læring og
Forandringsprocesser

30. maj 2025

Tegn med mellemrum: 143.828

Indholdsfortegnelse:

1. Abstract	3
PROLOG	4
2. Indledning	4
2.1. Problemformulering	9
3. Forskningsbaggrund: Hjemmepasning	9
3.1. Hjemmepasning defineret	9
3.2. Pædagogik	10
3.3. Historisk perspektiv på skabelsen af institutioner	10
4. Forskningsoversigt	12
4.1. Hjemmepasning i samfundet	13
4.2. Kvindens situering i hjemmepasning	13
4.3. Børns tilknytning	14
4.4. Hjemmepasning tid	15
4.1.1. Opsummering af forskningsrelevans og videnshul	16
4. Poststrukturalismer som videnssyn	17
4.1. Poststrukturalismers principper: Christel Stormhøj	18
5. Metodologi og metode	21
5.1. Etnografisk feltarbejde med et autoetnografisk fokus	21
5.2. Troubling the world	22
5.3. Feltnoternes tilblivelse	23
5.3.1. Billeder fra felten	23
5.4. Begrænsninger og etik i autoetnografi	24
5.5. Samtalen kombineret med kreative metoder	25
5.6. Analysestrategi	26
6. Teori	27
6.1. Multiple temporalities	28
6.2. Timespace, tidsnormer og tidsbrud	28
6.3. Utopia og heterotopia	30
7. Analyse	31
7.1. Fysiske omgivelser og tiden i dem	32
7.1.1. Delkonklusion: Fysiske omgivelser og tiden i dem	36
7.2. Pædagogiske muligheder	37
7.2.1. Delkonklusion: Pædagogiske muligheder	40

7.3. Pædagogiske fællesskaber og temporaliteter i leg.....	41
7.3.1. Delkonklusion: Pædagogiske fællesskaber og temporaliteter i leg.....	42
7.4. Temporaliteten i familielivet	42
7.4.1. Delkonklusion: Temporaliteten i familielivet	48
8. Diskussionens afsæt	49
8.1. Hjemmepasning som en polariseret debat.....	50
8.2. Familie, økonomisk (u)frihed og kønnede konsekvenser ved hjemmepasning	52
8.3. Børns deltagelse i børnefællesskaber	53
9. Konklusion.....	54
10. Formidlingsartikel	57
11. Litteraturliste	60

1. Abstract

In this dissertation I examine timespace and temporalities in home-based childcare to understand, what types of time, spaces and temporalities that arise in families that do home based childcare, as well as what kinds of pedagogical opportunities it can create.

The purpose of this paper is to further insights into our understanding of home-based care in Denmark, and to reflect on time and the pedagogical opportunities it can generate. From a poststructuralist standpoint, I contribute to this field by conducting empirical research through autoethnographic fieldwork of my own everyday life. My theoretical approach is to examine the empirical data through pedagogical and sociological theoretical terms as timespace, multiple temporalities, time norms, time breaks, heterotopia and utopia.

I found that timespace in home-based care exist in differentiate spaces, that are not necessarily localised in specific rooms. Instead, they are temporally constructed in their form such as a ride on the cargo bike or the preparation of a lunchbox in the kitchen. They also appear in allocated rooms including community playgroup and playcentres. In the latter, it became evident that the playcentre is performed as a heterotopic timespace, even though it is a space accessible to all children, because institutionalised children are not using these spaces in the morning hours. Another finding was that time is perceived and lived as a fluid and rhythmic temporality that is not dominated by structure and systematic approaches towards time. Instead, time is lived through children's needs and wonders in the mundane of everyday life. Finally, I found that the timespaces and temporalities create alternative pedagogical opportunities then of those that are known in institutional care. The awareness of time as fluid, rhythmic, and child focused, means that home-based care offers alternative pedagogical possibilities amongst other concerning relational engagement, emotional needs, and children's agency, because it deviates from the time norms in society.

The findings indicate, that timespace and temporality in home-based care can foster new types of pedagogical possibilities, that institutional care may not be able to provide in the same manner. It delivers insights that are yet to be found in research. However, the study also raises relevant questions about the findings that call for a reconsideration of mass institutional care in early childhood, and the potential to enhance opportunities for all children, encompassing both home-based care and institutional care. Nevertheless, the complexity of pedagogy in timespace and temporalities regarding home-based care, highlights the necessity for further empirical research to strengthen the external validity of the findings.

Timespace og temporaliteter i hjemmepasning

PROLOG

Det er en helt almindelig torsdag aften, klokken har passeret 16. Jeg har drukket kaffe og børnene har sovet lur, med lidt fornyet energi, beslutter vi os for at cykle en tur på ladcyklen, det gør vi ofte når vejret er godt.

Solen skinner og min ældste på 3 beslutter, hvad vej vi skal cykle. Langt de fleste, som vi cykler forbi, virker til at være på vej hjem, mange i en hast. På vej hjem fra arbejde, skole, børnehave. Vi cykler forbi en far, der går og skubber sin datter i en klapvogn, han har airpods i ørene. Hun spørger ham om noget, og han er nødt til at stoppe op for at høre, hvad hun siger.

Vi er ikke i nogen hast og på cykelturen snakker vi om, det vi cykler forbi. Min 3-årige spørger, "hvad er det", "hvad det", hver gang hun ser noget nyt. Vi snakker om rækkehuse, fodboldbaner, skoler og til sidst cykler vi forbi ikke bare en men to børnehaver. Hun spørger nysgerrigt, hvad det er, og jeg svarer, "Det er en børnehave". "Hvor?", siger min datter. Vi cykler om hjørnet langs siden af børnehaven, da hun peger og udbryder, "der er børnehaven", og så forstår jeg, at hun opfatter legepladsen som en børnehave. "Mia, huset er også børnehaven, det er der børnene er når vejret er dårligt", får jeg sagt til hende. Hun fniser lidt og svarer, "Neej, der er børnehaven, ved legepladsen". Lidt efter falder hun i søvn, og jeg cykler lige så stille hjem ad. (Bilag 1, s.7)

2. Indledning

Denne prolog illustrerer, hvordan forskellige temporaliteter skabes i virkeligheden, og hvordan normative tidsrammer både bliver til og brydes af mennesker i dem. Tid og rum kolliderer i familiers oplevelser af temporaliteter. I midten af dette mekka, er børns opvækst. Jeg ønsker med dette speciale at undersøge timespace og temporalitet i hjemmepasning, med øje for hvilke pædagogiske muligheder der skabes i hjemmelivet.

På baggrund af dette er det afgørende, at børn uagtet om de hjemmepasses eller går i institution har en opvækst, som er præget af kvalitet i det pædagogiske læringsmiljø. I 2023 udkom det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd (VIVE) i samarbejde med Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) med den første nationale kvalitetsundersøgelse af kommunale daginstitutioner og dagplejer for 0-2-årige i Danmark. Undersøgelsen forholdt sig til tre områder, som til sammen giver en indikation af det samlede pædagogiske læringsmiljø for daginstitutioner. De undersøgte områder er: relationer, fysiske omgivelser samt leg og aktivitet (VIVE & EVA, 2023, s.11). Undersøgelsen vurderede, at ingen af de 97 daginstitutioner og 95 dagplejere, som var omfattet af den repræsentative stikprøve, havde en fremragende kvalitet. Kun 13 procent af dagtilbuddene blev vurderet til at have en god kvalitet, 49 procent til en tilstrækkelig kvalitet og hele 38 procent til en utilstrækkelig kvalitet (VIVE & EVA, 2023, s.13). Rapporten vurderede tilstrækkelig kvalitet som den der: ”kun i en vis grad understøtter børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse, som udviklerne ser, er beskrevet i dagtilbudsloven og den styrkede pædagogiske læreplan.” (VIVE & EVA, 2023, s.12).

Efter Rapportens offentliggørelse kom der øget fokus på børns trivsel og vilkår i daginstitutioner. Formand for Forældrenes Landsorganisation Signe Nielsen var i denne sammenhæng ude og sige: ”Rapporten er meget grel. Meget værre end forventet. Det er katastrofalt, at vi har så dårlig kvalitet for vores mindste børn” (Hansen & Stie, 2023). Emnet er af flere omgange blusset op som debat i Danmark. Tilsvarende tiltrak det meget opmærksomhed tilbage i maj 2019, da TV2 udgav dokumentaren *Daginstitutioner bag facaden*, hvor de i skjul blandt andet dokumenterede at, børn græd længe uden at blive trøstet, børn slog andre børn uden, at det blev opdaget og pressede pædagoger og medhjælpere anvendte en hård tone i arbejdet med børnene (TV2 Kommunikation, 2019). En af de mest groteske omstændigheder indtraf i starten af januar 2025, hvor en 3-årig dreng gik bort efter et fald fra en vindueskarm i en børnehave i Frederiksberg (Nedergaard, 2025). En børnehave der vel og mærke har været under enorm kritik fra både forældre (Nedergaard, 2025) og tidligere medarbejdere (Moeslund, 2025). Forinden ulykken havde en mor tilbage i november indsendt et bekymringsbrev til børnehaven (Nedergaard, 2025) og tilbage i oktober havde 7 tidligere medarbejder sendt et opråb på 11 sider til Frederiksberg Kommune, hvor de skrev en lang række kritikpunkter blandt andet omhandlende meget udskiftning blandt personalet, hvor 22 medarbejder havde sagt op over to år, og hvor et ubehageligt arbejdsmiljø med kritisabel ledelsesstil gik ud over børnepasning heriblandt at institutionen ikke overholdte normeringskravene (Moeslund,

2025). Institutionen har beskrevet ulykken som tragisk, men mener ikke at manglende opsyn har været grunden til at drengen faldt ned fra vindueskarmen (Nedergaard, 2025).

Samtidig har EVA og VIVE (2025), udgivet den nyeste rapport af kvalitet i dagtilbud, som denne gang vurderer kvaliteten af kommunale daginstitutioner for 3-5-årige. Her vurderer de, at kun hver tiende stue er af god kvalitet, nemlig at 9 procent er af god kvalitet, 63 procent af tilstrækkelig kvalitet og 28 procent af utilstrækkelig kvalitet (EVA & VIVE, 2025, s.9). Ingen daginstitution bliver vurderet til at være af fremragende eller ringe kvalitet. Undersøgelsen viser, at der er stor forskel på kvaliteten i daginstitutioner, hvilket betyder at børns trivsel, læring, udvikling og dannelse, ikke nødvendigvis kan eller bliver understøttet (EVA & VIVE, 2025, s.9).

Kritikken af danske institutionsforhold kan potentielt have en sammenhæng til den masseinstitutionalisering som Danmark i hele verden er kendt for. Den utopiske skandinaviske model, hvor langt de fleste børn går i institution (Rock, 2012). Lige præcis hvilke pædagogiske muligheder familier har i Europa, og hvor mange børn der er i pasningstilbud, redegør en rapport udarbejdet af den Europæiske Union for (European Commission, 2025). Formålet med den er at skabe sammenlignelige data vedrørende dagtilbud fra alle europæiske lande samt lande, der kategoriseres som potentielle EU-kandidater. I rapporten fremgår således også data om antallet af børn i pasningstilbud i Danmark, i 2023 var 69,9 procent af børn under 3 år i pasningstilbud (European Commission, s.76). Denne procentdel er for alle børn under 3, hermed også spædbørn som lige er født, eller babyer der er på barsel. Samtidig viser rapporten at 97,1 procent af børn mellem 3-6 år i 2022 var i et pasningstilbud (European Commission, 2025, s. 77). Dette betyder, at 2,9 procent af danske børn over 3 år og 30,1 procent af alle børn under 3 år ikke er en del af det som klarificeres som et pasningstilbud af den Europæiske Union. I sammenhæng til dette, er der ingen officiel data på antallet af børn der hjemmepasses i Danmark, da der udelukkende bliver ført statistik af antallet af familie, der får tilskud for hjemmepasning. Dette tal er fra 2020 til 2024 steget med 91 procent¹ (Danmarks Statistik, 2025). Familier som ikke får tilskud men for eksempel arbejder deltid eller weekend for at deres børn kan hjemmepasses, er derfor ikke med i denne data. Det kan på baggrund af dette formodes, at antallet af hjemmepassere er højere end antaget i den omtalte data.

Et stigende antal familier vælger institutionerne fra, men ifølge forsker Ole Henrik Hansen (2024), er det dog ikke alene institutionskritik, der gør at familierne vælger institutionerne fra, men i høj

¹ En stigning på 91% udregnet: $2573 - 1341 = 1232$, $\frac{1232}{1341} = 0,91$, $0,91 * 100 = 91\%$ (Danmarks statistik, 2025).

grad også travlhed i familien (Hansen, 2024, s.135-136). Hansen har undersøgt 601 børnefamilier, hvor mindst en af forældre har valgt at hjemmepasse i en periode, og var i følge en artikel: ”overrasket” (Oien, 2024) over resultatet, fordi den viste at kun 28 procent fravalgte institutioner grundet institutionskritik, samfundskritik, andre værdier end dagtilbuddenes og børns mistrivsel generelt. Derimod var der, 72 procent af de adspurgte, som tilvalgte hjemmepasning for familien skyld, herunder begrundet forældrene at de vælger hjemmepasning fordi de ønsker at være de primære voksne for deres børn og dække børnenes behov (Hansen, 2024, s.135). Ydermere fylder tid også som et aspekt for forældrene, der ønsker at give mere tid til barnet, men også at barnet har tid til ro, leg og fordybelse (Oien, 2024). Når flere forældrene ønsker at skabe rum og tid til at barnet kan være, men også til ro, leg og fordybelse, så er det relevant at undersøge hvilke temporaliteter og timespaces, som er tilgængelige i hjemmepasning, samt hvilke pædagogiske muligheder, der opstår i hjemmelivet.

Det er den styrkede pædagogiske læreplan, der opløfter krav til rammer og indhold i vuggestuer, børnehaver og dagplejer (EMU, 2025.). Her er det pædagogiske mål og lærerplanstemaer, der sætter dagsorden for, hvilke temporaliteter og timespaces pædagoger og medarbejdere i institutioner har adgang til, og dermed hvilke pædagogiske muligheder som er realiserbare. Det er på denne måde dagtilbudsloven, der sætter rammen for hvilke timespaces og tidsnormer, der er på spil i institutionerne i forhold til eksempelvis måltider og leg: hvornår børnene spiser, hvornår de sover, hvornår pædagogerne har mulighed for at tage på tur med børnene eller lignende. Den normative måde hvorpå tid opleves, struktureres og skaber rum for pædagogisk læring og udvikling i dagtilbud er derfor først og fremmest styret af dagtilbudsloven og den iboende læreplan, men sådan forholder det sig ikke i hjemmepasningsmiljøet, hvor det er andre rytmer og tempoer, der er tilgængelige og som potentielt muliggør alternative pædagogiske muligheder. Allerede her, er det relevant at fremlægge, at specialalets ærinde ikke er at fremstille hjemmepasning som et selvfølgeligt bedre alternativ til institutionerne, men i stedet at undersøge og afdække temporaliteter og timespaces i hjemmepasning samt heri klarlægge de potentielle pædagogiske muligheder som findes i hjemmelivet. Selvom litteraturen endnu ikke har undersøgt, hvordan tid i hjemmepasning kan forstås, kan fænomenet unschooling give os en idé om, hvordan tid skaber andre pædagogiske muligheder. Dette fordi tilgangen i unschooling er nært beslægtet med den i hjemmelivet og ikke har nogen læreplan, pensum eller lignende: ”(...) unschooling can be defined as learning through life (...)” (Riley, 2021, s. 33). Denne form for pædagogisk tilgang er styret af en betydningsfuld tiltro til barnets egen evne til at lære:

We hold fast to the belief that children and adolescents need teachers, expensive technology, and long days at school to learn what they need to learn, even when evidence proves otherwise. Unschoolers show us that learning without direct instruction is possible. (Riley, 2021, s.79)

Unschoolers argue that if a child is intrigued by a book, for example, they don't have to quit reading it to make way for a science lesson; or if they love dinosaurs, they can study them for weeks at a time, and visit museums to bolster the experience. (Davis, 2006, s.8)

Det citaterne er et udtryk for, er den alternative pædagogiske tilgang til læring, hvor tid er flydende. Riley (2021) kritiserer de normative tidnormer, med lange skoledage og rum, hvor læring er styret. Samtidig antyder hun, at læring kan ske uden, det er organiseret. Davis (2006), begriber at tid og rum kan dannes ud fra individets naturlige nysgerrighed, og at læring således opstår gennem tid og rum til fordybelse. Derfor viser citaterne at tid i unschooling bliver genforhandling, så den pædagogiske læring dannes som en alternativ temporalitet end den normative. Sammenligneligt er der 50 procent af forældre, som vælger hjemmepasning fordi det giver mere tid med barnet, 20 procent fordi det giver dem glæde at være sammen med deres barn og se dem lære og udvikle sig samt 15 procent fordi det giver tid og rum til nærvær og lykke (Hansen, 2024, s.161). Jeg anskuer derfor en sammenhæng mellem forståelsen af tid og læring i unschooling og hjemmepasning, som potentielt kan sidestilles.

Til trods for denne sammenligning er forskning indenfor tid og pædagogiske muligheder i hjemmepasning fortsat begrænset. Jeg ønsker med dette speciale at anskue hjemmepasning som en praksis på niveau med gængse dagtilbud, men som en isoleret praksis til dagplejer, vuggestuer, børnehaver og integrerede institutioner. Ved at betragte hjemmepasning således, muliggøre det at sidestille hjemmepasning som noget, der også kan støttes, finansieres og endegyldigt diskursivt accepteres som en mulighed i samfundet. Samtidig er det væsentligt for specialets formål at fastslå, at det der menes med en isoleret praksis er, at hjemmepasning kan og er noget andet end institutionerne, her igen uden at fremstille hjemmepasning som et absolut bedre alternativ end de institutionaliserede tilbud. Specialet vil derfor undersøge tid i hjemmepasning, og hvilke pædagogiske muligheder der skabes i denne.

Interessen for dette speciale kommer fra mange års fordybelse i hjemmepasning, børns rettigheder, danske daginstitutioner og ligeværdsproblematikker. Tydeligst står dog min rolle som mor og mine to egne børn.

2.1. Problemformulering

På baggrund af dette, er jeg interesseret i at finde ud af:

Hvilke timespace og temporaliteter opstår der i hjemmepasning, og hvilke pædagogiske muligheder skaber disse?

Specialets ærinde er at undersøge hjemmepasning gennem en poststrukturalistisk videnskabsteori inspireret af Christel Stormhøj (2010) med afsæt i en etnografisk tilgang med autoetnografisk fokus som tager udgangspunkt i mine børns og min hverdag. Specialet vil teoretisk fundere i den sociologiske og pædagogiske litteratur med begreberne multiple temporalities af Sandra Leaton Gray (2017), space-time af Henri Lefebvre (1991), tidsnormer og tidsbrud af Schmidt og Jin (2023) samt heterotopia og utopia, af Kevin Hetherington (2003). Afslutningsvist, lægges der op til en kritisk diskussion af de normative opfattelser af hjemmepasning og en nuancering af disse.

3. Forskningsbaggrund: Hjemmepasning

Dette afsnit vil være en afklaring af emnet hjemmepasning, der grundet dens dybdegående forankring i historien kræver en gennemgang. Den første del er en begrebsafklaring af hjemmepasning og pædagogik, og derefter følger en afklaring af begrebets historiske tilstedeværelse. Dette perspektiv er relevant både fra min poststrukturalistiske vinkel, hvor historie og positionering har en afgørende faktor for menneskers diskursive forståelse af begreber (Stormhøj, 2010, s.16), men også fordi det historiske perspektiv hjælper læser med at forstå relevansen af begrebet i en nutidig kontekst. Afslutningsvist vil jeg gennemgå relevant og ny forskning på området for at afdække dette speciales endelige relevans og aktualitet.

3.1. Hjemmepasning definerer

Ordnet definerer begrebet hjemmepasser som: ”forælder der passer børn i hjemmet som alternativ til en institution” (Ordnet, ’hjemmepasser’, 2023). Denne definition afgrænser helhedsforståelse af, hvad hjemmepasning er og, hvad en hjemmepasser udretter. Dette projekt anskuer ligesom Ordnets (2023) definition hjemmepasning som alternativ til udepasning, med andre ord alternativet til institution. Ikke desto mindre definerer Ordnet (2023) samtidig, at hjemmepassere er forældre, der passer børn i hjemmet. Jeg argumenterer, at denne definition er forældet og ikke er fyldestgørende, da den indsnævrer forståelsen af begrebet i en nutidig kontekst. Dette fordi ethvert individ kan være en hjemmepasser. Det behøves derfor ikke at være en forælder, der passer sine egne børn, men kan

også være en bedsteforælder, et nært familiemedlem eller en familieven. Dernæst insinuerer definitionen at pasningen foregår i hjemmet. Hjemmepasning i en nutidig forståelse foregår mange steder og i høj grad uden for hjemmet. Det foregår blandt andet i legestue, legegruppe, biblioteket, Randers Regnskov, skoven, legepladsen, haven, cykelturen, Hermans Hule, supermarkedet, men også i hjemmet. Denne forståelse er derfor væsentligt for specialet, fordi jeg begår mig i helheden af miljøet, der hvor hjemmepasningen tager sted og ergo ikke isoleret i hjemmet. Dette fordi specialet stræber efter en helheds forståelse af timespace og temporaliteter i hjemmepasning som en praksis og ikke som isoleret til hjemmet.

3.2. Pædagogik

Begrebet pædagogik, vil fremgå gennem hele dette speciale. Når Jeg eksempelvis italesætter læring, tilknytning, relationer eller tiden i hjemmelivet, vil der være tale om pædagogik som affektiv. Med dette mener jeg, at pædagogik ikke er en informationsoverførelse. Tværtimod er det knyttet til både krop og følelser. Det kan bedst beskrives gennem dette citat af Dernikos et al. (2020):

Within this thinking, affective pedagogies happen outside of teachers' conscious intentions with learning sparking in the becomings encountered when bodies (human and nonhuman) meet. Pedagogy, then, is not a vehicle for exchanging information from one being to another; rather, teaching has immanence— "it creates new connections, new styles for thinking and new images and ways of seeing" (s.15).

Derfor er pædagogik kroppen, følelserne, relationerne og lignende ubevidste midler. Når jeg italesætter de pædagogiske muligheder i analysen, er der derfor tale om affektiv pædagogik i denne tolkningsramme, som en der er knyttet til det menneskelige og skaber nye anskuelser.

3.3. Historisk perspektiv på skabelsen af institutioner

Dette afsnit er en beskrivelse af den historiske situering af hjemmepasning, og hvordan samfundet gik fra pasning i hjemmet til institutionerne.

Inden pædagogikken blev født, fandtes der kun moderskabet, landsbyen og asylerne. Asylerne var der, hvor fattige børn tilbragte deres tid (Enoksen et al., 2003, s. 8). I takt med at befolkningen begyndte at drage fra landsbyerne mod byerne opstod et behov for pasning af børn (Enoksen et al., 2003, s.11). I 1840 åbnede den første rigtige børnehave både af navn, men også med pædagogisk tankegang i Blankenburg Sydtykland. Manden bag var Friedrich Fröbel, som også var den første til at opstarte en pædagogisk uddannelse (Enoksen et al., 2003, s. 9). Inspireret af Fröbel, åbner det

danske par Niels- og Erna Juel-Hansen den første danske børnehave i 1871, og i 1885 åbner Hedevid og Sophus Bagger det første pædagogiske seminar i Danmark (Enoksen et al., 2003, s. 8-9). På dette tidspunkt er det endnu ikke normen at sende sit barn i institution, men med industrialiseringen og anden verdens krig ændres kvinders og børns situering i samfundet (Enoksen et al., 2003, s.13). Et tredje og afgørende historisk tidspunkt er i 1960'ernes kamp om kvindebevidstgørelse og ligestilling med græsrodsbevægelsen og rødstrømperne, hvor man ser flere kvinder strømme mod arbejdsmarkedet (Enoksen et al., 2003, s. 17-18). I 1960 er der således 26,2 procent kvinder på arbejdsmarkedet over for 73,8 procent mænd. Dette tal er i 1991 steget til 46,6 procent kvinder på arbejdsmarkedet (Kvinfol, 1992), og behovet for pasning stiger dermed markant i takt med dette.

I nutidens kontekst ser samfundet det som barnets behov at komme i institution (Dinnetz, 2020), og i et ligestillingsperspektiv, så man tilbage i 2022, med den nye barselslovgivning, hvordan det handlede om mænd over for kvinder frem for barnets tarv (Bach, 2024). I oktober 2024, lidt over et år efter indførelsen af den nye barselsorlov udkom beskæftigelsesministeriet med en rapport ved navn *Status på arbejdsmarkedet* (2024), der fremhæver den positive effekt af lovgivning på arbejdsmarkedet: "Samtidig kommer mødre tidligere tilbage på job, og det medfører, at lønforskellen mellem forældre reduceres med ca. 23.000 kr. inden for barnets første leveår." (Beskæftigelsesministeriet, 2024). Beskæftigelsesminister Ane Halsboe-Jørgensen, var i denne sammenhæng ude for at omtale den øremærkede lovgivning:

Det har sat sig i familiemønstre, ulighed på arbejdsmarkedet, ulige løn og ulige pension, som, man kan se, trækker tråde resten af livet. Nu er vi i gang med at se en modsat bevægelse, og det er jeg rigtig glad for. (Bach, 2024)

Alt dette peger derfor på en problematisering af ligestilling. Derfor udførte mødrehjælpen en analyse af de nye barselsreglers indflydelse på familien, som viste at 1 ud af 4 fædre ikke benytter sig af den nye barselsordning (Parize, 2024). Dette betyder, at der formentlig er flere børn, som starter tidligere i institution, hvilket 57 procent af daginstitutionsledere også påpeger, at de allerede oplever i en årlig undersøgelse af BULP (2024). Dette stiller ifølge en artikel lavet på baggrund af undersøgelsen andre krav til pædagogerne, end der hidtil har været, blandt andet fordi det presser både kvaliteten, børnelivet og arbejdsmiljøet (Hagemann & Nørby, 2024). I et historisk perspektiv anlægger der derfor en konflikt mellem kvinders adgang til arbejdsmarkedet og børns rettigheder. Selvsamme konflikt var omdrejningspunktet for mit 1. semester projekt *Mødres*

positioneringsmuligheder i henhold til hjemmepasning (Hviid & Savic, 2021), hvor den tredelte konflikt mellem kvinder, arbejdsmarkedet samt børn og familieliv også blev konstateret. I projektet beskrev de interviewede kvinder, hvordan de konstant følte sig positioneret i et epicenter af utilstrækkelighed forstået således, at det for disse mødre føltes uforeneligt at gøre karriere, men samtidig opfylde familiens behov og omsorgen over for deres børn. Hvis de valgte karriere, følte de en splittelse i hjemmet og over for deres moderlige instinkt. Omvendt følte de sig som en økonomiske byrde og havde bekymringer over deres fremtid i henhold til pension og evne til at tilgå arbejdsmarkedet hvis de valgte familien og børnene (Hviid & Savic, 2021, s. 34). Denne konflikt og længsel efter tid, beskriver Maj My Humaidan også i sin bog *Ærø manifest* (2023). I et modspil til denne, skrev Kaare Dybvad Bek bogen *Arbejdets land* (2023) som et modsvar til de familier, der vælger at skrue ned for hamsterhjulet og op for familielivet. Denne konflikt tydeliggør et skel i det moderne samfund, hvor samfundsdiskursen presser at familier skal arbejde mere, mens familierne og specielt kvinderne stræber efter andre livsstils måder, heriblandt mere tid.

Med afsæt i overstående blev institutionerne skabt som følge af at kvinders roller forandrede sig og indtog nye positioner i samfundet. Samtidig blev den førende problemstilling den omhandlende ligestilling og sekundært til denne børnenes tarv. En forståelse af dette historiske narrativ er relevant for dette speciales indgangsvinkel til hjemmepasning. Først og fremmest fordi, kvinders roller som mødre derfor ikke kan skilles fuldbyrdet fra barnets tarv, men dernæst også fordi en forståelse af de pædagogiske muligheder i hjemmepasning potentielt kan genforhandles i samfundet som et realistisk og gyldigt alternativ til institutionerne.

4. Forskningsoversigt

I det følgende præsenteres en forskningsoversigt over eksisterende og nyeste litteratur og forskning inden for hjemmepasning i samfundet, kvindens situation i hjemmepasning, børns tilknytning og tid i hjemmepasning. Oversigten har til formål at kortlægge centrale teoretiske positioner, metodiske tilgange og hovedresultater med relevans for nærværende undersøgelse. Udvalget af litteratur er foretaget med fokus på publikationens aktualitet og relevans i forhold til hjemmepasning og børn. Jeg har valgt at strukturere oversigten tematisk for at skabe et helhedsbillede af den forskning der danner rammen for dette speciales ærinde.

4.1. Hjemmepasning i samfundet

Ole Henrik Hansens bog *Børnelivet i velfærdsstatens hænder* (2024), undersøger 601 danske børnefamilier, hvor mindst en forælder hjemmepasser sine børn. Det centrale træk ved forældrenes beslutning beskrives af Hansen som: ”et barnesyn, der vægter samvær, nærvær, tryghed i familien og barnets iboende værdi højt. Derudover har de en tro på menneskelig frihed og værdighed.” (2024, s. 10). Hansen (2024) beskriver forældre som et alternativ (s.193), og argumenterer at humanistiske værdier er grundlaget for et velfungerende samfund, hvoraf småbørnsfamilier skal gives frihed og fleksibilitet, for at børn kan få en sund mental og fysisk udvikling i de første år (s.212). I modsætning til Hansens fund, fandt Gruber et al. (2023), i et finsk arbejdspapir negative effekter ved hjemmepasning. Gruber et al. (2023) undersøgte kortsigtede og langsigtede effekter af hjemmepasning i Finland, hvor familier siden slutningen af 1985 har kunne få kompensation for at passe eget barn op til 3-årsalderen (s.3). Et tilbud som 80 procent af familier anvender (Gruber et al., 2023, s.3) og hvor det er over 90 procent, som er kvinder der hjemmepasser (Gruber et al., 2023, s. 17). Gruber et al. (2023) påpeger, at der er en negativ slagside ved hjemmepasning, hvor mødres arbejdsudbud falder med 1,5 procent for hver 100 euro de får i tilskud, samtidig konkluderes der, at kvinder på baggrund af dette tjener mindre og oplever mere arbejdsløshed (s.20.). I forhold til børnene belyser papiret, at der er -6 procentpoint faldt i børn, der søger ind på akademiske uddannelse, i stedet søger flere af de hjemmepassede børn ind på erhvervsuddannelser (Gruber et al. s.24). Dette studie er samtidig ikke direkte anvendeligt i et dansk perspektiv, da forholdene er anderledes, i og med at langt de fleste børn i Danmark deltager i pasningstilbud (ECEC; 2025, s. 76-78).

4.2. Kvindens situering i hjemmepasning

Rikke Taagaard Madsen (2020) beskriver i sit speciale *Hjemmepasning i præstations- og arbejdsamfundet*, at hjemmepassere oplever en stigmatisering af deres valg, som oftest ikke bliver anerkendt af samfundet. Dette belyser Madsen, kan være en udfordring for hjemmepassernes identitet, fordi der er en forventning om at forældre skal bidrage til samfundet gennem et lønnet arbejde, hvor hjemmepasning ikke anerkendes som solidarisk (Madsen, 2020, s. 80). Ifølge Madsen finder hjemmepassere derfor identitet og anerkendelse gennem tilstedeværelsen blandt andre hjemmepassere. Sidstnævnte beskriver Sofie Holmsgaard (2023) også som et af fundene i hendes speciale *Hjemmepasning* (s.67). Derudover beskriver mødrene valget om at hjemmepasse som at

følge deres mavefornemmelse, hvor omsorg, nærvær, tryghed og det at have sine forældre tæt på kan opnås på en måde det ikke er muligt i institutionerne (Holmsgaard, 2023, s.70).

4.3. Børns tilknytning

En af de bekymringsfaktorer der lægges vægt på i hjemmepasning, er at opfylde børnenes sociale behov, som med alderen bliver tydeligere. Erik Erikson, som var psykoanalytiker, udviklede teorien *stages of development*, der er en psykosocial teori, om centrale konflikter i menneskets liv, som er afgørende for deres sunde vækst (McLeod, 2008, s.1). Med relevans til hjemmepassede børn, fokuserer jeg på stadierne og deres konflikter som lyder således 1 år: *trust vs. mistrust*, 1–3 år: *autonomy vs. shame/doubt* og 3–6 år: *initiative vs. guilt* (McLeod, 2008, s. 2). Ifølge Erikson vil løsning af konflikten i et af stadierne resultere i en ny egenskab, som er essentielt for menneskers adgang til social udvikling (McLeod, 2008, s.1). Ved at løse de tre beskrevne konfliktstadier opnår man håb, vilje og mening i sit liv (McLeod, 2008, s.1). I det første stadie vil et barn opnå tillid til verden, ved at få sine primære behov mødt. Der er altså her tale om eksempelvis behovet for tryghed, føde og kærlighed, hvis dette ikke mødes, kan barnet blive ængsteligt. På samme måde vil barnet opnå vilje til selvstændighed, ved at blive mødt i sin psykosociale udvikling i det andet stadie, hvor barnet søger autonomi, og i det tredje stadie vil barnet opnå mening i sit liv, ved at barnet opfordres til at være nysgerrigt og initiativrigt (McLeod, 2008, s. 2-8). Barnets behov for tilknytning arbejder John Bowlby (2005) også med, han nævner specielt vigtigheden af en tryk tilknytning mellem mor og barn (s.84-85). Bowlby nævner heriblandt en del litteratur der peger på, at forlænget institutionel pasning og/eller ofte ændring i moder figuren i de tidlige år af barnets liv har en negativ effekt på barnets personligheds udvikling (Bowlby, 2005, s.23). Barnet oplever adskillelsen fra sin mor eller familiemedlemmer som en sorg, der ifølge Bowlby (2005), kan have en langvarige negativ slagside over for mor og familiemedlemmerne, ikke kun af sorg, men af vrede og angst, fordi barnets hjerne i de tidligere år ikke er udviklet eller parat til denne adskillelse (s.60-63).

Denne litteratur er relevant for dette speciale, da det taler for en tryk tilknytning til sin mor og/eller primære omsorgspersoner, hvilket kan udfordres af lange institutionsdage, som påvist af Bowlby (2005) ved adskillelse. Det interessante ved dette, er hvordan adskillelse fra primære omsorgspersoner ikke fremkommer i hjemmelivet. Forskningen har endnu ikke undersøgt hvordan tid i hjemmepasning fungerer, hvilken betydning tid i hjemmelivet har eller hvilke pædagogiske

muligheder tiden kan skabe heriblandt eksempelvis barnets sociale udvikling, via en tryk tilknytning til mor eller hjemmepasseren.

4.4. Hjemmepasning tid

I forhold til tid er der begrænset litteratur, som indikerer noget om tiden i hjemmepasning, hvilket tydeliggør behovet for dette speciale. Ikke desto mindre er begrebet unschooling relevant at nævne i denne kontekst, da det som et alternativ til normativ skoling, er blevet undersøgt og forsket i. Derudover, har unschooling og hjemmepasning en del ligheder, som gør dem sammenlignelige heriblandt at børnene ikke deltager i undervisning eller institution i et fysisk rum, at børnene ikke følger en lærerplan (Riley, 2020, s. 33), og at det er et mindretal i Danmark der vælger denne tilgang. I begge kategorier ser man dog en stigende tendens blandt befolkningen om at trække deres børn ud af skoler og institutioner for selv at passe og skole dem (frilæring, u.å.).

Præmissen for unschooling er ifølge Riley (2020):

Unschooling is not “school at home.” In unschooling, there are no assignments, no set curriculum, and no structured assessments. Within an unschooling environment, parents do not directly teach or provide direct instruction. Instead, they provide an environmental context that supports their child or teen’s learning and development. (s.7)

Ergo, er der ikke nogen lærerplan, eller fastlagt rutineret tilgang til læring. Læringen kan foregå i alsidige rum og se ud på mange måder. Læringen er ud fra denne forståelse heller ikke fastlagt til et specifikt tidspunkt. Ifølge Riley, er en af udfordringerne, men også fordele ved unschooling tid, for selvom børnene lærer interessebaseret, er det forældrenes rolle at facilitere, vejlede og være en ressource for deres børn. Riley (2020) nævner her, at forældrene skaber et autonomt og støttende miljø for deres barn eller børn (s.98-99). Dette er positivt for barnet men kan være en krævende opgave for forælderen. Samtidig er en af slagsiderne, at det påvirker ens karriere og indkomst (Riley, 2020, s.98-99). Dette underbygger lighederne og udfordringerne mellem hjemmepasning og unschooling.

Tiden nævner Holmsgaard (2023) også: ”Hjemmepasning bliver for kvinderne et middel til at have tid med børnene” (s.72) og i Madsen (2020), bliver tiden også italesat som en, kvinderne tager igen og får ejerskab over (s.33). Ligesom forældrene i Hansens (2024) bog, også begrundet at meningen med at de hjemmepasser er tid (s.161). Disse bøger og specialer, vidner om at tid i sammenhæng til

hjemmepasning er et centralt tema i litteraturen. Alligevel, er der ikke tilstrækkelig forskning, der alene dækker tid i hjemmepasning herunder dens temporaliteter og timespaces.

I sammengæng til hvilke pædagogiske muligheder tiden i hjemmelivet skaber, nævner Riley blandt andet den foreliggende forskning, der er tilgængelig for hjemmeskoledede børn, heriblandt Ray (2017) om positive korrelationer mellem højt akademisk præstation og hjemmeskole, Cogan (2010) om hjemmeskoledede elevers højere ACT scorer, gennemsnit og dimissionsrate i sammenligning til traditionelt skoledede elever, Montes (2015) om at hjemmeskoledede elever ikke er i risiko for socialiserings udfordringer og Webb (2006) der konkludere at hjemmeskoledede elever er bedre socialiserede end jævnaldrende skoledede elever, samt at de der ønsker en højere uddannelse eller arbejde efterfølgende ikke oplever hindringer med at opnå dette (Riley, 2020, s.111). Dette står i kontrast til det hollandske studie der påviste en lavere grad af akademiske præstation blandt hjemmepassede børn (Gruber et al. 2023, s.24).

Ligeledes fandt en peer reviewed undersøgelse udført af Gray og Riley (2015), der undersøgte voksne der var blevet unschooled som børn, at 77 procent af deltagerne svarede at en af fordelene var tid til at opsøge ens egne interesser, mens 75 procent svarede at frihed og selvstændighed var en fordel. 61 procent fandt forbedret læring og 75 procent svarede at en langsigtet effekt i voksenlivet var selvdirektion og/eller selvmotivation (s.21). Til sammenligning fandt 37 procent ingen ulemper ved unschooling og 21 procent fandt social isolation, som en af problematikkerne (Gray and Riley, 2015, s.23). Her italesatte de voksne, at problematikken kan være fraværet af andre unschooledede børn, eller at ens jævnaldrende går i skole, og at deres tid derfor ikke krydses.

4.1.1. Opsummering af forskningsrelevans og videnshul

Opsummerende kan det konkluderes, at kvinders rolle på arbejdsmarkedet og påvirkningen på deres muligheder er et tydeligt tema i studiet af Gruber et al. (2023), samtidig belyser det ikke mødrenes egen oplevelse af samvær med deres børn, men har et fokus på det økonomiske aspekt. Det belyser heller ikke børnenes oplevelse eller forholdene i institutionerne i Finland. Studiet er relevant fordi kvinders rolle i samfundet er essentiel for at man overhovedet kan italesætte børn i samfundet, men det kan alligevel ikke oversættes til en generel nordisk model, da institutionsforholdene i Danmark arbejder ud fra andre præmisser. Rikke Madsens (2020) speciale henviser til en belysning af danske mødres identitet i forhold til hjemmepasning og den stigmatisering de oplever, noget som Holmsgaard (2023) også lægger vægt på. Tid nævnes her også, men undersøges ikke i selvstændig grad, lig så vel som Ole Henrik Hansens (2024) bog om hjemmepassere, italesætter tid og

fleksibilitet i familielivet. Disse er væsentlige brikker i forskningen af hjemmepasning i Danmark og forældrenes rolle her i. Samtidig undersøger ingen af disse, hvordan tid konstitueres i hjemmelivet. Her er tidlig indsats og tryk tilknytning som Erik Erikson (2008) og Bowlby (2005) oprindeligt advokerede for i børns opvækst relevant. Derfor er det ønskværdigt at opnå en mere komplet forskning på området af hjemmepasning. Her er det også yderst relevant at nævne blandt andet Riley (2020) og Gray og Riley (2015) i den forskning, der peger på at unschooling kan have en gavnlig effekt på børns selvtillid samt muligheder for akademiske præstation og stabilt arbejde, da denne tilgang minder om den, der omtales i hjemmepasning, som der endnu ikke er samme litteratur og undersøgelser af.

Afgørende for den fremtidige forståelse af hjemmepasning er, at det isoleres som en aktivitet, der kan forstås som en alternativ institution i sig selv, men på lige fod med andre institutionelle tilbud. Dermed som et muligt valg for forældre på lige fod med andre institutioner. Det kan ikke pålægges samme forventninger, som dem der lægges på institutionerne, da det lige præcis er det: et andet alternativ. Derfor er det relevant at undersøge timespace og temporaliteter i hjemmepasning, samt hvilke former for pædagogiske muligheder, der skabes i hjemmelivet. For endegyldigt at fremme og understøtte forskning indenfor hjemmepasning og tiden i denne.

4. Poststrukturalismer som videnssyn

Dette projekt beskæftiger sig med den poststrukturalistiske tilgang for videnstilegnelse inspireret af Christel Stormhøj (2010). Poststrukturalismer har en dyb historisk forankring, og der kan nævnes store tænkere bag som Michel Foucault (1982), Jacques Derrida (2020), Judith Butler (1990), Ludwig Wittgenstein (1995), og Donna Haraway (2018). Disse individer har været med til at flytte grænserne for viden og gøre poststrukturalistisk tænkning til det, som jeg opfatter at Stormhøj formår at samle til en gennemarbejdet vidensforståelse, der er gavnlig for dette speciales fokus på tid i hjemmepasning. Jeg anfægter den som en passende videnstilgang fordi dens iboende tænkemåde har et kritisk ærinde, som derudover også har et politisk sigte (Stormhøj, 2010, s.19). Med dette mener jeg, at universel viden ikke findes, fordi viden aldrig har et neutralt ståsted. Det dannes altid i diskurser og perspektiver, hvilket Stormhøj (2010) beskriver som:

Den intime relation mellem magt, værdier og interesser på den ene side og viden på den anden side, som der insisteres på i poststrukturalismernes videnskabsopfattelse, indebærer, at videnskab har en uomgængelig politisk karakter. (s.19)

Det som citatet antyder, er at viden frembringes i et magtspil, hvor ønsket om sandhed og kampen om at vinde er afgørende. Udfaldet af denne magtkamp bliver det, der anses som sand viden, og med dette i mente vil fænomener kunne anskues som vellykkede hegemoniseringsbestræbelser (Stormhøj, 2010, s.19). I sammenhæng til dette speciale kan institutionalisering anskues som en vellykket hegemonisering, hvor kampen om kvinders rettigheder, har betydet at socialisering som fænomen har kunne få magt og endegyldigt betydet at diskursen er blevet den, hvor børn har godt af at gå i institution. Dette koncept stiller jeg mig kritisk over for, da jeg i mit speciale ønsker at undersøge temporaliteter og timespace i hjemmepasning. Ved at bruge poststrukturalistiske tænkemåder, giver det mig mulighed for at forholde mig til nye anskuelser af hjemmepasning, som endnu ikke er kommet til magten, men som kan findes i de undertrykte diskurser i samfundet.

Kritikken i poststrukturalismer beskriver Stormhøj som: ”en strategisk intervention i de måder, vi frembringer sandheder på” (2010, s.20). Det er ergo, en praksis hvor, man i sin tilgang stiller sig opsøgende over for de selvfølgeligheder, eller det der anskues som evident, for at afdække og intervenserer med dem eller det. Dette gøres ved at forholde sig til de diskurser, som er tilgængelige og de sandheder der muliggør dem (Stormhøj, 2010, s.20). Det er således også af denne grund, at jeg forholder mig kritisk til institutionalisering, uden at hensigten er at kritisere konceptet af pasning. Derudover betyder dette, at alle mine tanker og tilgange, er tænkt gennem de poststrukturalistiske tænkemåder. Der findes ikke en tilfældighed i nogle af afsnittende, eksempelvis er min autoetnografiske tilgang nøje udvalgt for at inddrage min perspektivisme. Jeg har såvel valgt at inddrage hjemmepasningens baggrund, både historisk, men jeg har også forholdt mig til, hvordan en definition af hjemmepasning ser ud i et nutidigt perspektiv. I diskussionen har jeg valgt at diskutere nogle af de normative begrundelser, som der er opstået i samfundet, for at italesætte den udfordring hjemmepasning som praksis står over for.

4.1. Poststrukturalismers principper: Christel Stormhøj

I dette afsnit, ønsker jeg at beskrive Stormhøjs forståelse af poststrukturalismer, som er måden hvorpå jeg tilgår, forstår og skaber viden i dette speciale.

Stormhøj (2010), opsætter tre videnskabsteoretiske forudsætninger for poststrukturalismer:

- 1) Virkeligheden er diskursivt konstitueret. (...) 2) Diskurser er historisk variable og udgør baggrunden for erkendelse som sådan. (...) 3) Enhver repræsentation eller beskrivelse af

virkeligheden er en begrænset beskrivelse, der bygger på kombinerede definitions- og eksklusionsprocesser. (s. 33-34)

Den første præmis, bygger både på den sprogfilosofiske antagelse, hvor virkeligheden skabes gennem sproglige forståelsesrammer, men også at virkeligheden er medieret af den kollektive forståelse. Dette betyder ikke at virkeligheden ikke findes. Den er ikke neutralt forankret og uforanderlig, tværtimod findes den i stedet konstitueret gennem diskurser (Stormhøj, 2010, s. 33). Den anden præmis, udgør historiske diskurser, der både muliggøre og begrænser, hvad der kan erkendes, og hvordan det kan erkendes. Uden disse perspektiver kan erkendelsen ikke eksistere, og dermed kan viden ikke dannes (Stormhøj, 2010, s.33-34). Den tredje præmis, omhandler opfattelsen af virkeligheden og magten i mellem. I poststrukturalismer er eksklusioner en grundlæggende forudsætning for at skabe entydig mening, hvor man kan stabilisere virkeligheden. Denne virkelighed konstitueres gennem modstridende magtkampe og diskurser. Det er disse modstridende, konstante og flersidede kampe, som er med til at definere, hvad der er virkeligheden (Stormhøj, 2010, s.34)

Stormhøj (2010) definerer derudover syv væsentlige træk ved poststrukturalismer *antifundamentalisme, perspektivisme, tværdisciplinaritet/forskellighed, grænseoverskridelse, overførsel af begreber, blanding af sprog og (selv-refleksive) kritikker af de metafysiske grundlag* (18-19). Disse træk vil jeg gennemgå, for at skabe forståelse for poststrukturalismers grundlæggende principper for vidensdannelse.

Antifundamentalismen er en af grundstenene i poststrukturalismen, af ordet beskrives det, at den afviser det fundamentale. Poststrukturalismer modsætter sig erkendelsesteorien, ved at fastslå at sproget er aktivt, og at viden derfor ikke er et transparent og neutralt medium, fordi det er meningsskabende, og derfor ikke kan adskilles fra den menneskelige tænkning (Stormhøj, 2010, s.16). I stedet anskuer poststrukturalismen at legitim viden blandt andet frembringes i en menneskelig forståelse af sproget, der både er situeret og aktiv. På denne måde er viden forankret ud fra perspektiver og historisk dannelse.

Perspektivismen indebærer, at mennesker er kropsligt situerede individer, der ser kontekster ud fra perspektiver (Stormhøj, 2010, s.17). Dermed forstår vi verden gennem den linse, der er vores krop i tid og sted, og er essentiel for menneskets erkendelse, i det at perspektivet kan ændres gennem selv samme krop i en anden tid eller sted. Dermed er perspektivismen også styret af magt og er både

partisk og begrænset. Viden er derfor ikke alene universel, den skal også besidde en ansvarlighed for sine påstande (Stormhøj, 2010, s.17).

Tværdisciplinaritet indebærer at poststrukturalistisk tænkning bygger på flere discipliners sammenhæng og forskellighed (Stormhøj, 2010, s.17). Her anvender Stormhøj (2010) sprog og betydningsdannelse som eksempel, der både har elementer fra analytisk filosofi og strukturel sprogteori (s.17). For dette projekt fremgår tværdisciplinaritet eksempelvis specielt i sammenhæng til min metodiske tilgang, hvor jeg anvender en antropologisk autoetnografisk tilgang, der oftest sættes i sammenhæng med fænomenologisk tænkning. Samtidig trækker jeg på den poststrukturalistiske tænkning ved at forholde mig situeret til tid og sted, og med en forståelse af den magt og de diskurser, der er med til at påvirke min forståelse. Endegyldigt er jeg også som forsker bevidst om den magt, som jeg tildeler elementer i min forskning, men også den magt, der implicit er i den verden, som jeg begår mig i.

Grænseoverskridelse i poststrukturalismen er en forståelse for at viden er præget af trafik på tværs af kontinenter, landegrænser og historiske perioder, som også har en sammenhæng til overførelse af begreber (Stormhøj, 2010, s.18). Dette tolkes således, at viden bliver til historisk gennem tid, men at den også påvirkes af grænser på tværs af lande og kontinenter. I dette projekt kan hjemmepasning anskues som et begreb, der både har mange forskellige funktioner men også som et begreb, der i sin forståelse er infiltreret og anskuet forskelligt på tværs af landegrænser. I dette projekt forholder jeg mig til det danske samfunds forståelse af daginstitutioner som den magtfulde diskurs, hvor hjemmepasning er den undertrykte diskurs. Hertil indgår også en blanding af sprog, forstået sådan at forskellige virkeligheder blandes, fordi poststrukturalismer ønsker at kunne kritisere faste kategorier og hierarkier, ved at vise at de også er konstrueret af mennesker (Stormhøj, 2010, s.18).

Afslutningsvist påpeger Stormhøj (2010), den selv-refleksive kritik af de metafysiske grundlag, som kan forstås som, at man i både skal være kritisk over for det fundamentalt givne, eksempelvis den vestlige filosofi, men også måden, hvorpå noget kritiseres (s.19).

Disse syv grundopfattelser i poststrukturalismer, rammesætter min videnskabelige tilgang. De udgør en forståelse af viden som antifundamental, indebærer perspektivisme og et tværdisciplinært blik, og lægger vægt på grænseoverskridelse, begrebers og sprogs betydning samt (selvrefleksive) kritikker af de metafysiske grundlag.

5. Metodologi og metode

Dette afsnit vil beskrive min metodologiske tilgang til indsamling af empirisk data herunder etnografisk feltarbejde med et autoetnografisk fokus. Det vil også indeholde et afsnit om etiske overvejelser, der er relevant at anskue samt min analysestrategi.

5.1. Etnografisk feltarbejde med et autoetnografisk fokus

Min metodiske tilgang er først og fremmest baseret på kvalitativt etnografisk feltarbejde, men med en særlig fokus på autoetnografisk feltarbejde. Det er beskrivelser af min og mine børns hverdag. Etnografi kan forstås som: "(...) teorier og metoder til beskrivelse af, hvordan mennesker lever og skaber mening og betydning i deres sociale og kulturelle kontekst" (Madsen, 2003, s.11). Etnografi er derfor en tilgang, der både er funderet teoretisk og metodisk til brug i arbejdet med at afdække helheden af mennesker, og hvordan de er skabere og medskabere af de diskurser de indgår i.

Ifølge Madsen (2003) er det ikke muligt at isolere empirien, i stedet er den påvirket af forskerens positionering i felten og analyseres ud fra forskerens valg af teori og metodisk tilgang (s.19). I og med at etnografi er funderet i forskerens situerings i felten argumenterer jeg, at det er relevant at anskue min perspektivisme i dette speciale. Donna Haraway (2018) beskriver egen situerings som at tage ansvar for sin kropsliggørelse: "Moralen er enkel: Det er kun det partielle perspektiv, der lover et objektivt syn." (s.36). Dette citat, betyder at viden er partiel, forstået på den måde at objektiv viden kun kan italesættes ved at være bevidst om og forklarer sin egen positionering i tid og sted (Haraway, 2018, s.36-37). Når viden kun er objektiv ud fra min positionering, kræver det en forklaring af denne. Specialet ville således ikke kunne blive til uden om min situerings som mor, studerende og hjemmepasser. Det er denne situerings, der giver mig adgang til at skrive dette speciale.

I forlængelse af dette følger forudsætningerne for autoetnografi, der af Charlotte Baarts (2010) beskrives som: "forholdet mellem den erfarede og observerede virkelighed på den ene side og feltnoter og den etnografiske tekst på den anden side" (s.154). Ved dette forstår jeg autoetnografi som samspillet mellem forskerens observationer af felten men også forskeren forholdene til sin egen erfaring i felten. Her har både sanser, følelser og tanker men også værdier, sympatier og antipatier en afgørende rolle i skabelsen af empirien. Ergo indgår der alsidige aspekter i autoetnografien, og det er ikke alene selvrefleksion, men det selv at være empiri (Baarts, 2023, s.27). Dette beskrives Baarts (2023) som en vægtning mellem auto-etno-grafi (s. 28), hvor auto er

selv-inspektionen, når forskeren observerer og reflektere over sig selv, er etno når forskeren retter blikket ud mod noget andet end sig selv, når man undersøger og bemærker andre menneskers levede liv, ved at følge deres handlinger og udtryk (s.27). Sidst er grafi, som er den billedligt beskrivende videnskab. Her henviser Baarts (2023) også til: ”-graf” (s.28), som er individet der beskriver, skriver og aftegner. Derfor er de sidstnævnte til sammen den videnskabelige proces, hvor man som forsker bevæger sig fra at beskrive personlige beretninger til at: ”skabe viden om noget alment forankret i det partikulære” (Baarts, 2023, s. 28). Dette forstår jeg, som at overføre den kropsligt situerede erfaring til en generel viden, der kan give indsigt i dybere mønstre eksempelvis i samfundet.

For dette projekt er den autoetnografiske tilgang et afgørende værktøj for projektets tilblivelse, min egen adgang til felten og forhold til projektemnet hjemmepasning, er nøglen til den besvarelse, der skabes. At tilgå felten som en del af den, åbner op for en unik situering, som andre ikke ville kunne få frem i felten. Min adgang til felten er her baseret på et fuldkommet medlemskab (Baarts, 2010, s.157). Når jeg begår mig i mit eget liv og min egen hverdag, infiltrerer jeg ikke i denne ved at være en fremmede eller agere anderledes, end jeg normalt ville i konteksten.

5.2. Troubling the world

Karlsson et al. (2021), beskriver begrebet *Troubling the world* (s.27), som en iboende rebelskhed, i at problematisere verdens forståelser, som bidrager til at påminde menneskeheden om forskningens samfundsansvar (Karlsson et al., 2021, s. 28). I og med at jeg bestræber mig på at skabe kritisk forskning, der sætter spørgsmålstegn ved diskurser i samfundet og forholder mig til andre realiteter af tid, er mit udgangspunkt i det autoetnografiske feltarbejde, akkurat at problematisere verdens rammer. Der argumenteres, at det er forskerens pligt ikke at genskabe sandheder, men i stedet at udfordre og sætte spørgsmålstegn ved allerede etablerede sandheder (Karlsson et al., 2021, s.28) og det er dette, som en min bestræbelse ved dette projekt. Et andet relevant aspekt i dette er at udfordre de eksisterende narrativer, ved at løfte og belyse de marginaliserede narrativer, dem der oftest ikke bliver tildelt magt (Karlsson et al., 2021, s.28). Afslutningsvist, kan den autoetnografiske tilgang anvendes fordi, den kan give et indblik i erfaringer, som ikke kan observeres af udefrakommende (Karlsson et al., 2021, s.29). Hjemmepasning er eksempelvis et miljø, hvor børnene ville opfatte udefrakommende, og feltnoterne ville derfor ikke have den samme slagkræft. Det er dette mit formål med at anvende autoetnografisk feltarbejde er, at stille mig kritisk over for det normative ved

at give plads til det marginaliserede, der potentielt kan være med til at ændre måden hvorpå vi forstår børns tid i fremtiden.

5.3. Feltnoternes tilblivelse

I dette afsnit ønsker jeg at beskrive de feltnoter, som jeg har taget. Hvordan jeg helt konkret er gået til felten, og på hvilken måde jeg har forholdt mig til felten og at skrive feltnoterne.

Feltnoterne er taget mellem den 11-02-2025 og 14-04-2025. Det er mig som mor og hjemmepasser der har skrevet dem. Jeg tog et aktiv valg inden, at jeg begav mig ud i feltarbejdet, om ikke at forstyrre den hverdag, som er mine børns barndom, ved at sidde med en computer eller notesbog og tage noter. Derfor har jeg ikke taget feltnoter i felten, men været til stede i den og derefter om eftermiddagen eller aftenen, når mine børn har sovet skrevet dagens feltnoter. Jeg bruger heller ikke min computer eller mobil, når jeg begår mig i hjemmepasningsmiljøet normalvis, med undtagelse for når vi er i hjemmet, eller der foregår noget praktisk, hvor mobilen skal anvendes. Derfor ville dette være forstyrrende og unaturligt, men også uetisk over for mine og de andres børn.

I og med at jeg samtidig er studerende, har nogle dage været allokeret til studie og andre til hjemmepasning. Det er også derfor, at der ikke fremgår daglige feltnoter, da børnene også nogle dage har været sammen med deres far i stedet for mig.

Felten er i dette speciale ikke et særskilt rum, det er tværtimod helheden af mit liv, af den hverdag som jeg begår mig i hver dag. Felten består derfor af adskillige rum der skabes i tid og sted af mig, mine børn og de mennesker, som begår sig i hverdagen med os. Felten er derfor både lukkede rum som Hermans Hule og vores hjem, men det er også åbne rum som haven, cykelturen, gåturen, legepladsen, supermarkedet og lignende.

5.3.1. Billeder fra felten

Udover de skrevne feltnoter har jeg inddraget billeder fra vores hverdag. Disse indgår som særskilte bilag, men er taget i felten. Dette livlige beskrivelserne og udfolder nye forståelsesrammer for det autoetnografiske arbejde. Hunter (2020) argumenterer, at billeder hjælper med at holde forskeren reflekteret over sit eget narrativ samtidig med, at det også giver læseren mulighed for at danne sig et narrativ (s.313-314). Et billede der ses med øjnene, er allerede interpreterede af hjernen, og kan derfor give os nye refleksioner udover de skrevne feltnoter (Hunter, 2020, s.114). Derfor er visuelle narrativer specielt anvendelige i autoetnografiske tilgange fordi fokuset således i større grad er åbent og fleksibelt, end det den skrevne tekst alene ville kunne være (Hunter, 2020, s.313-314).

Dette er passende fra mit poststrukturalistiske ståsted, da jeg forstår viden som flydende og situeret. Billederne bliver på den måde en større brik i sammenhængen af min analyse.

5.4. Begrænsninger og etik i autoetnografi

I det autoetnografiske feltarbejde, indgår der selvfølgelig begrænsninger for dens kunst. Herunder ønsker jeg at udfolde nogle af de begrænsninger som Baarts (2010) nævner som, tilgængelige i det autoetnografiske arbejde. Derudover vil jeg også gennemgå mine etiske overvejelser med henblik på at skabe gennemsigtighed i mit arbejde. Her har jeg blandt andet forholdt mig til Priscilla Aldersons (1995) opstillede retningslinjer, som beskrevet af Gulløv og Højlund (2003), herunder omhandlende børns deltagelse, samtykke og konsekvenser (s.169-172), men også Judith Lapadat (2017) om etik i autoetnografisk feltarbejde.

Ved at den autoetnografiske tilgang, først og fremmest tager udgangspunkt i min situerede virkelighed, betyder det også at det kræver en stor moral over for selvet. Dette kan være en begrænsning i forskningen, både fordi det etisk kan føles krænkende og interagerende i ens privatliv, men også fordi det kræver en ærlighed i processen (Lapadat, 2017, s.590). Dette er også en af kritikkerne af autoetnografien, at selvudforskning kan være selvglad og således minde mere om terapi end samfundsvidenskab (Baarts, 2010, s.155-156). Samtidig er det akkurat mit fulde medlemskab der muliggør frembringelsen af nye forståelser for hjemmelivet (Baarts, 2010, s.157). En af kritikkerne i forhold til validitet, er rettet mod den skrevne autoetnografiske tekst og opmærksomheden på grænsen mellem fiktion og videnskab (Baarts, 2010, s.157). Til dette argumenterer Baarts (2010) at: ”Personlige fortællinger involverer og afhænger af andre, og således er det muligt at lære om det generelle gennem det partikulære (...)” (s.156). Ved dette forstår jeg, at mine levede oplevelser formidles i det narrativ, der er min skrevne empiri, men samtidig kan den ikke skrives uden, at jeg interagerer med andre deltagere i felten. På denne måde er det ikke alene en personlig fortælling men det at lære om hjemmepasningsmiljøet i en større sammenhæng.

I forhold til etiske dilemmaer anvender jeg beskrivelser og billeder af mine børns liv. Selvom det er mine fortællinger, tager hverdagen udgangspunkt i vores fælles liv. Som mor er mit største ansvar at beskytte mine børns privatliv, for hvor går grænsen for deling af dem, hvor bliver det udnyttelse af deres barndom, og hvornår opstår der en kompleksitet i min relation til mine børn? (Lapadat, 2017, s.594). Dette har været en af de problemstillinger, som jeg løbende har vurderet igennem projektets tilblivelse. Lapadat (2017) argumenterer, at man på trods af pseudoanonymisering, potentielt kan finde identiteten på deltagere som mine børns og/eller legegruppens medlemmer (s.594). Desuden

er teksten performativ, men når den er skrevet og specialet er udgivet, vil teksten være frosset i tid og sted, konteksten og mine tanker og følelser vedrørende emnet kan ændres, men specialet vil stå stille i den tid det blev skabt (Lapadat, 2017, s.594). Alt dette har jeg haft med i mine overvejelser. Der er samtidig ikke et entydigt korrekt svar på disse etiske problemstillinger. Med undtagelse af at jeg som mor, bekendt, forsker, ven og studerende har været i en refleksiv proces om disse etiske kompleksiteter under hele mit speciale og videre tænker over dem.

Specialets ærinde er at undersøge tid i hjemmepasning, det kan derfor underbygges at det er i børnenes interesse (Gulløv & Højlund, 2003, s.169-172) forstået sådan, at specialet er en del af den forskning, der på sigt kan skabe bedre vilkår for hjemmepassere og børn i daginstitutioner. Jeg er derudover opmærksom ved ikke at dele fortællinger, der omhandler børnenes privatliv udenfor fællesskabet eller som ikke er relevante for specialet (Gulløv & Højlund, 2003, s.169-172). Da jeg og forældrene til de andre børn i vores hjemmepasningsmiljø omgås i hverdagen, har jeg også været i dialog med forældrene løbende og bedt dem om samtykke. De er her også informeret om projektets formål (Gulløv & Højlund, 2003, s.169-172). Målet med specialet er, at det skal offentliggøres, derfor vil de forældre, som har interesse for det have mulighed for at læse projektet, efter det er udgivet.

5.5. Samtalen kombineret med kreative metoder

I dette projekt ønsker jeg at inddrage børne perspektiver. Der skelnes i arbejdet med børn mellem børneperspektiver og børne perspektiver, hvor børneperspektiver udgør perspektiver udefra og ind på børn, er børne perspektiver børns egne perspektiver på deres egen livsverden, altså et indefra og ud blik fra børnene (VIVE, 2024, s.14). Dette projekt gør brug af den sidstnævnte, dog med en forståelse af, at det stadig er ud fra en narrativ autoetnografisk beretning.

Blaisdell et al. (2018) beskriver, at man gennem kreative lege kan engagere børn til at bruge deres stemme og dermed fortælle om deres oplevelser eller holdninger (s.18). En af udfordringerne Blaisdell et al. (2018) oplevede i deres forskning var niveauet af engagement, der kom fra barnets stemme selv, derfor argumenterer de at forskeren skal introducere struktur i barnets deltagelse for at opnå et givende resultat (s.15). Dette forstår jeg som min evne til at være konkret, indgå i dialog med børnene og stille nysgerrige spørgsmål.

For at kunne få et børne perspektiv har jeg valgt at supplere mit feltarbejde med en kombination af kreativ leg og samtale som værktøj (VIVE, 2024, s.33). Ifølge Henderson-Dekort et al. (2022), er

børn ekstremt kompetente, men deres evner er unikke, og man skal derfor give dem alsidige variationer af muligheder for at vise deres kompetencer, da dette øger deres mulighed for deltagelse (s.27). På baggrund af dette har jeg valgt at kombinere tegning og piktogram kort i vores legegruppe, for at få børnene til at indgå i en samtale med mig om deres oplevelse af hverdagen (VIVE, 2024, s.38-39). På denne måde kan børnene, der er 2 til 3 år gamle, bibringe deres perspektiver, ved at de både kan bidrage verbalt og nonverbalt (VIVE, 2024, s.19). Piktogrammerne forestiller spejlinger af helt almindelige hverdagssituationer eksempelvis en bamse og klodser på et gulv, eller en der tager sit overtøj på. Disse anvendes som fokus, hvorfra vi snakker sammen om situationerne på dem. Derudover tegner vi samtidig og indgår i en samtale om, hvad de tegner og hvorfor. Jeg lader også børnene styre samtalen, ved at de kan få lov at bestemme, hvad jeg skal tegne. Mit udgangspunkt er at aktiviteten maksimalt skal vare 20 minutter for at børnene kan koncentrere sig, samtidig kan de komme, og gå som de ønsker (VIVE, 2024, s.21).

Efter jeg lavede den kreative metode, fandt jeg at den ikke havde været gavnlige med at bringe børnenes perspektiv mere i spil. Ikke desto mindre havde metoden en anden effekt, nemlig en speciel opmærksomhed på børnenes interaktion med hinanden. Denne har jeg valgt at bruge i kontekst til relationer i analysen, og derfor har metoden alligevel været en succesfuld ressource for et helhedsorienteret billede af de pædagogiske muligheder.

5.6. Analysestrategi

I dette afsnit ønsker jeg at beskrive den analysestrategi, som jeg har anvendt i dette speciale, med udgangspunkt i at min empiriske data er autoetnografiske feltnoter og billeder.

Inspireret af Dorthe Staunæs (2004), anvender jeg en analysestrategi, som er guidet af metaoptikken. Jeg anser ikke min analysestrategi som forudsætningsløs og uden forforståelse, tværtimod, har jeg qua min poststrukturalistiske situering og perspektivisme en iboende anerkendelse for, at empirien er dannet på baggrund af blandt andet min kropslige forudsætning i tid og sted (Staunæs, 2004, s.90). Empirien kan således ikke tale for sig selv, fordi den ikke eksisterer uden for sproget, perspektivismen og dets historiske fundament (Staunæs, 2004, s. 82), men ikke desto mindre er det essentielt, at den stadig får adgang til at tale. Dette bestræber jeg mig med, ved at jeg udover min poststrukturalistiske situering i felten også forsøger at dekonstruere og destabilisere virkeligheder, gennem en analyse af den empiriske data, der er forsøgt styret gennem en metateoretisk optik og forudsætninger (Staunæs, 2004, s.82-83). Dette er specielt relevant fordi

formålet er at afvise forsimplinger og i stedet frembringe perspektiver, som ikke anses som de dominerende sandheder i samfundet (Staunæs, 2003, s. 83). Derudover er formålet med analysen, at den kan udfordre eksisterende magtforhold og forståelser af tid og pædagogiske muligheder, for at bringe forandringer, ergo handler destabilisering, udfordringer og forstyrrelserne ikke om at destruere eller ødelægge de nuværende magtfordelinger, men i stedet bibringe nye muligheder (Staunæs, 2004, s.84).

I dette speciale har min tilgang derudover været en selrefleksiv forstyrrelse, bedst beskrevet af Staunæs (2004) som: ”at wrestle med egne og andres ”fund” og læsninger (Lather 2001). Det kan her foregå ved f.eks. at etablere en genlæsning af egne resultater ved at lede efter det, der ikke passer ind.” (s. 85). Ud fra citatet handler det om en konstant genlæsning og genfortolkning af empirien og min situerede forståelse. En form for flydende analysestrategi, som jeg har gjort aktivt, ved at udvælge de mest iøjnefaldende dele i af empirien. I forhold til analysen har jeg haft nogle tanker om, hvordan jeg ønskede at inddrage flersidede aspekter af hjemmelivet, og derfor ønskede at fokusere både på de følelsesmæssige muligheder, men også legene, legegruppen og fællesskaberne. Tiden indgår i alle disse på alsidige måder lige så vel som de pædagogiske muligheder, og jeg har derfor afslutningsvist i processen destabiliseret mine tanker for at antyde, hvad der ellers kom frem af empirien.

6. Teori

Dette afsnit vil omfavne min teoretiske indgangsvinkel til den videre analyse af empirien. Den vil derfor både beskrive og forklare, hvordan jeg begriber teorien. Min poststrukturalistiske videnskabsteori fremsætter, at jeg skal gå kritisk til værks, dette gør jeg blandt andet ved at have udvalgt specifikke relevante begreber, som skal fremstå som mit teoretiske framework for analysen. Derfor har jeg valgt ikke at gøre brug af en systematisk- eller frameworkteori, i stedet anvender jeg flere relevante teoretiske begreber i en åben analyse af min empiriske data.

Begreberne som jeg vil gennemgå, er *multiple temporalities*, *utopia*, *heterotopia*, *timespace*, *tidsnormer* og *tidsbrud*. De kommer til at indgå i analysen samlet og adskilt afhængigt af konteksten, hvor de bliver anvendt.

6.1. Multiple temporalities

Der er alsidige perspektiver på, hvad tid betyder og hvordan det konstituerer sig. I dette speciale begriber jeg to forståelser af tid. Den først forståelse er at tid er socialt konstrueret (Gray, 2017, s.61). Den anden at tid grundet dens kompleksitet, har flere lag og derved kan opleves forskelligt af mennesker og i forskellige kontekster, her forstået som multiple temporalities, på dansk som bestående af flere temporaliteter (Gray, 2017, s.61). I dette speciale ønsker jeg med mente i at alt tid er socialt konstrueret og flersidet, alligevel at gøre brug af tre forståelser af tid, som kan argumenteres som de magtfulde diskurser i henhold til tidsforståelser. Disse vil guide mig i at analysere og begribe tiden i hjemmelivet og består af fikseret tid, biologisk tid og social tid (Gray, 2017, s.62.). Fikseret tid, er tid forstået ud fra præcise målinger eksempelvis tid forstået som klokken eller et kalenderår. Biologisk tid kan forstås som kronologisk alder, hvor alderen er afgørende for, hvilken status man kan tilegne sig. For eksempel indgår begrebet *the symbolic ruler* (Gray, 2017, s.62) her i litteraturen, fordi man i samfundet klassificerer børn som værende foran eller bagud i relation til deres biologiske alder (Grey, 2017, s.62). Sidst er socialt konstrueret tid, her anser man eksempelvis et skema og dens undervisningstidspunkter som socialt konstrueret tid, der er særegent for den gruppe som tiden findes i. Denne forståelse af tid kan også ses som en, der forstås forskelligt af mennesker i forskellige situationer. Sorokin & Merton (1937) beskriver social tid som: "these qualities derived from beliefs and customs common to the group and that they further serve to reveal the rhythms, the pulsations, and beats of the societies in which they are found" (s.622-623). Tiden bliver således flersidet, som en der dannes gennem gruppers sociale værdier, kultur og tro, men samtidig som en der dannes i det levede.

Disse tre forståelser af tid kommer til at fremgå i min analyse for at forstå, hvordan tid og herunder temporaliteter manifesterer sig og opstår i hjemmepasningsmiljøet, samt hvordan de adskiller sig fra den normative temporalitetsforståelse, der er i samfundet.

6.2. Timespace, tidsnormer og tidsbrud

I henhold til begrebet temporaliteter, indgår begreberne timespace, tidsnormer og tidsbrud også i litteraturen. Disse er relevante for projektet, da de har en diskurskulturel og historisk position, der gør dem relevante for vores forståelse af tid.

Timespace omfatter forståelse af tid og rum, der skabes forståelse for temporaliteter og de pædagogiske muligheder. Lefebvre (1991) forklarer begrebet:

But that is the whole point: time is known and actualized in space, becoming a social reality by virtue of a spatial practice. Similarly, space is known only in and through time. Unity in difference, the same in the other (and vice versa), are thus made concrete. (s.219)

Det væsentlige ved tid er derfor, at det realiseres i rum, men rummet kan samtidig også realiseres i tiden. Det bliver til en social virkelighed gennem måden hvorpå rummet praktiseres. Her er tilstedeværelsen af det fysiske rum ikke enestående, men i stedet sameksisterer rum som socialt konstrueret dannelse i tid. Rummet kan derfor være et fysisk rum som et lokale, men også et åbent rum som en cykel. Begreberne tid og sted eller tid og rum vil således indgå i analysen som nogle der bliver til i samspil med hinanden. I analysen vil timespace derfor indgå for at finde og forstå, hvilke timespaces der dannes i hjemmelivet, og hvilke pædagogiske muligheder dette giver.

Tidsnormer og tidsbrud indgår som perspektiver i timespace. Tidsnormer er de forventninger der findes til mennesker i sammenhæng til den tidsmæssige forståelsesramme de giver magt (Schmidt og Jin, 2023, s.53). Eksempelvis er vuggestuens klokkestyrede tid, hvor det forventes at børnene afleveres inden for en tidsramme og afhentes inden for en anden tidsramme en tidsnorm. Derudover ser man, hvordan alt andet inden for vuggestuen er indstillet efter tidsnormer, hvornår børnene spiser formiddagsmad, sover lur, spiser middagsmad er ude på børnehavens legeplads eller laver andre aktiviteter (Schmidt og Jin, 2023, s.54). Disse former for tidsnormer er altoverskyggende i samfundet og indgår i nærmest alle aspekter af det levede liv. Det ses også, hvordan tidsnormer kan blive mere strikse ved aldring for eksempel i skolen, hvor man møder ind præcis kl. 8.15 på de fleste skoler, eller på arbejdspladserne, hvor man også har mere konkrete mødetider, pauser og daglige tidsmål. Schmidt og Jin (2023), fastslår at tidsnormer dog ikke per automatik er negative, de er også en støtte i at samkoordinere og regulere fællesskabet og det sociale liv, samtidig med at de oftest først opdages når der sker et tidsbrud (s.53). Her bliver tid normregulerende, da det er tiden der opretholder normerne. I denne sammenhæng defineres normregulerende praksisser som normalitetsarbejde. Det stræber efter at fastholde normerne, så menneskene der indgår i dem, ikke afviger. Normer kan ligesom alt andet, forhandles og genforhandles, så der opstår nye tidsnormer og tidsbrud (Schmidt og Jin, 2023, s.53-54). Det er således en interaktiv proces, hvor forhandling sker både i forhold til forventninger men også i det relationelle mellem børn og voksne.

I specialet vil tid og rum, blive brugt til at analysere de pædagogiske muligheder, herunder i hvilket timespace de opstår og skabes i hjemmepasningsmiljøet.

6.3. Utopia og heterotopia

Dette speciale kommer derudover til at gøre brug af begreberne utopia og heterotopia, to ord der står i kontrast til hinanden, men ikke finder sted uden hinanden (Hetherington, 2003, s.71).

En utopi, beskrives af Kevin Hetherington (2003):

Utopian experiments are inherently spatial in character... We often think of such experiments in terms of distinct communities, either imaginary ones on paper, or lived ones attempted in practice. As particular spaces that set themselves apart as islands of ordered perfection, their aim is to establish a source of comparison against which the seemingly disordered and troubled mess that makes up society might be compared and judged. The hope of the narrator is that outsiders will judge their own society as not living up to the utopian community. (s.49)

Det Hetherington forklarer, er først og fremmest at utopier i sig selv er eksperimenter, som derudover er rummelige i deres karakter. De indgår i samfundet som eksperimenter, der hører til i specifikke fællesskaber enten imaginært, på papiret eller som udleveres i praksis. Formålet med disse utopier er at skabe en orden, hvori man kan sammenligne de værende rammer op mod det utopiske ideal. De værende rammer er i denne sammenhæng et problematisk redskab, hvori udefrakommende kan sammenligne deres eget samfund for ikke at leve op til det utopiske fællesskabs samfund. Den utopiske orden kan derfor anses som en form for referenceramme eller værktøj, som støtter menneskene og samfundet i at bedømme og forholde sig til den og deres egen formåen. Utopien optræder i et skel mellem virkeligheden og fantasien.

I et genealogisk diskursivt blik anskuet fra et Foucaultsk standpunkt, kan utopien udfordres, hvis vi anskuer det fra et historisk perspektiv. Dette beskriver Hetherington (2003) ved at argumenterer at industrialiseringen i 1800-1900-tallet er et pragteksempel på en utopi, der tager form som en utopisk konstellation (s.50). Industrialiseringen blev endegyldigt en utopisk modernisering af samfundet, som man anså som en positiv samfundsudvikling, hvor fabrikkernes produktivitetsevne blev vægtet tungt, ergo en vellykket hegemonisering (Hetherington, 2003, s.50). I denne sammenhæng er det relevant at begribe begrebet utopisk, som de praksisser og steder som utopier kan blive til, ergo som de sociale praksisser, der tager form som rum eksempelvis byplanlægning, skoler, kontorer, biblioteker, museer, med videre (Hetherington, 2003, s.51) I disse rum ser man en modernisering af den utopiske idé, der sættes i praksis gennem det sociale rum og diskurs, som

omgiver utopien. Her kommer fremtidige ideer omkring orden, forbedring og udvikling i spil (Hetherington, 2003, s.51).

I kontrast og samspil til utopier står heterotopia, som kan beskrives som andre steder, hvor der dannes en alternativ orden end den i resten af samfundet (Hetherington, 2003, s.51). Hetherington beskriver at denne alternative ordre i moderne samfund ofte fremgår som en utopisk anskuelse på en nyfortolkning af det nuværende samfund, og derfor er en tidsmæssig ramme, der søger mod fremtiden (Hetherington, 2003, s.51). Ifølge Hetherington (2003) er der ikke noget iboende distinktivt ved et rum, som gør det til en heterotopi, i stedet er begrebet relationelt og bruges i samspil til, hvordan vi beskriver andre rum, der omgiver heterotopien, samt hvordan fremtiden og det nye bliver præsenteret i kontrast til de andre omgivende rum (s.52). På denne måde vil det kunne argumenteres at alle former for rum er heterotopiske. Imidlertid, opnår rum kun denne konceptuelle status ved at blive anskuet som et rum med en særskilt praksis. Derfor kan fabrikker som i industrialiseringen ikke længere anskues som heterotopiske praksisser, da de ikke længere er enestående og alternative (Hetherington, 2003, s.52). Det ville derfor kræve en ny eller alternativ tilgang. For at gå fra et utopisk rum til et heterotopisk rum kræver det en overgangsproces i et netværk af sociale rum, der skal anses som succesfulde heterotopiske rum, hvorigennem den utopiske praksis bliver levet og realiseret. Utopien stræber således altid efter at gøre rum til nye punkter for obligatorisk passage (Hetherington, 2003, s.52).

I dette speciale er utopier og heterotopi begreber, som bruges til at analysere hvilken form for praksis hjemmepasningsmiljøet er, og hvordan den konstituerer sig med en forståelse af tiden.

Afslutningsvist vil begreberne temporalitet, timespace, tidsnormer, tidsbrud, utopi og heterotopi være de bærende teoretiske fundamenter for den kommende analyse. Empiren vil blive analyseret med disse teorier i mente. Nogle af begreberne vil gå igen gennem analyseafsnittende som en omfattende del af analysen, og andre vil i mindre grad fremtræde. Analysen vil videre lægge op til en diskussion af de utopiske begrundelser, der i samfundet knyttes til hjemmepasningens eksistensgrundlag.

7. Analyse

Dette afsnit kommer til at bestå af specialets analyse, med udgangspunkt i empirien og den teori, vil jeg kortlægge, hvordan tid og sted samt temporalitet opfattes i hjemmepasning, og hvilke

pædagogiske muligheder hjemmepasning skaber. Analysen vil blive skrevet frem under udvalgte temarammer, som jeg har valgt på baggrund af de mest i fremtrædende emner i empirien.

7.1. Fysiske omgivelser og tiden i dem

Jeg vurderer at de fysiske omgivelser skal analyseres i og med, at det indledningsvist blev konstateret at de fysiske områder i hjemmepasning ikke foregår i et specifikt rum og tid. Det er derfor denne del af analysen stræber efter at konstatere, hvor disse fysiske rum så er, og hvordan de tager form.

I teksten er det evident at jeg ser hjemmepasning som noget der er kontinuerligt og ikke foregår i et specifikt rum eller tid:

Det er lørdag, en weekend. Jeg har lige sat mig for at arbejde kl. er 11.23. Jeg sidder og tænker på, hvordan hjemmepasningslivet er kontinuerligt. Det er konstant. Hver dag er en hjemmepasningsdag. Vi har aldrig ”fri” fra børnene, kun i det enkelte tilfælde, at vi er så heldige at nogle bedsteforældre kan tage over. (Bilag 1, s.4)

Det jeg læser, er at hjemmepasning bliver beskrevet som noget, der foregår både i og uden for den normative arbejdstid. Altså både i hverdage og weekender og således aktualiseres i alle døgnets timer. I det uddrag problematiseres det også, at vi voksne aldrig har en pause fra børnene, udover de tidspunkter hvor bedsteforældrene kan hjælpe med pasning. På baggrund af dette argumenterer jeg, at hjemmepasning i en timespace kontekst udspiller sig kontinuerligt og ikke er en kontekst, der foregår i en tidsramme. Dette tydeliggøres også i dette skriv, hvor jeg forholder mig til min tid i sammenligning med forældre på arbejdsmarkedet:

Tænker på den luksus det er for mennesker med fuldtidsjob at kunne spise deres frokost i fred og ro. Uden mad på gulvet, et barn der pludselig skal tisse, eller de 15 gange man skal gå til køkkenet for at hente vand, krus eller diverse til børnene. Når børnene beder om en ting, men derefter går i konflikt fordi de i virkeligheden hellere vil have, det du har lavet til dig selv. Når mor ender med at dele sin egen mad. Jeg fanger ofte mig selv i at bælle vand om aftenen, fordi jeg simpelthen ikke har nået at drikke vand i løbet af dage. Jeg tænker på de forældre med jobs, der har en hel frokostpause for dem selv, f-e-m dage om ugen. Jeg tænker på at de nok ikke skal rejse sig op 15 gange, hjælpe på toilet eller dele deres mad med andre. Det må alligevel være rart. (Bilag 1, s.4)

Det jeg finder, er hvordan jeg dekonstruerer og nuancerer mine forestillinger om hjemmepasning. Nogle af de ting der står tydeligst, er opfyldelsen af mine basale behov som at drikke vand, spise eller mental ro, som fremstår som sværere at opnå hjemmelivet. Det fremtræder også, at jeg ser positive aspekter i den normative arbejdskultur, som giver energi. Her bliver mine tanker om ro til frokost, hvor jeg ikke skal rejse mig op 15 gange og konflikthåndtere en form for utopi. Der er derfor også udfordringer i hjemmelivet. Omvendt tyder det også på, at jeg oplever at hjemmelivet giver positive oplevelser:

Om aftenen fortalte jeg Leo, hvordan det havde været den bedste dag nogensinde. Sådan en dag jeg kun har drømt om ville være en realitet i livet. Jeg elsker at have tiden til mine børn, roen og energien, til at vi bare kan være. (Bilag 1, s.10)

Vi snakkede om, at der var kommet en god struktur i hverdagen og at begge børn, men specielt Mia trives i hjemmepasningen. Det var tydeligt at mærke på hende, at hun kan lide når vi har planer. Rytmen er anderledes hver dag, og vi har forskellige aktiviteter. (Bilag 1, s.1)

Det kommer frem at jeg i mine samtalen med Leo fortæller om min opfattelse af hjemmepasning og børnenes trivsel, som et positivt indtryk af hverdagen. En hverdag der beskrives som en drøm jeg elsker, samt en hvor dagligdagen er rytmisk. Det eksemplerne vidner om er, hvordan utopier bliver til heterotopier, gennem den levede hjemmepasning. Jeg ser den indvirke positivt på mine børn og den rytmiske beskrivelse giver en forståelse af et flydende timespace, hvor livets temporalitet ikke er fastsat til systematiske rutiner. Denne forståelse kan også anskues i lyset af mit brug af: ”kunne” der italesættes 23 gange gennem teksten (Bilag 1) og: ”der var tid til” (Bilag 1, s.2). Ved at anvende disse ord, eksemplificerer det, at der er skabt et heterotopisk rum, hvor timespace optræder som en socialt konstrueret rum og tid, samt hvor temporaliteten ikke er styret af fikserede tidsrammer men af bølger og rytmer. I betragtning til tidsnormer og tidsbrud, analyserer jeg disse uddrag som eksempler på at vi bryder med tidsnormer. Dette belyses blandt andet i beskrivelsen af hjemmepasning som kontinuerlig, men også i sammenhæng til timespace i hverdagens aktiviteter. I det jeg beskriver strukturen omkring børnenes og specielt Mias hverdag som rytmisk. Her bliver de pædagogiske muligheder til i timespace af hverdagen. Der hvor læring foregår hele døgnet og i mange forskellige rum og tider. Dette kan også anskues i min autoetnografiske tekst:

I går var vi i Hermans Hule igen. Vi mødtes en god flok. (...) Børnene gyngede, de løb rundt, de legede med LEGO duplo, togbaner, dinosaurer, køkkenting og boltrede sig i legerummet

med skumklodser, rutsjebane og gynger. (...) Efter hulen tog vi i skobutikken over for Hulen, for at få styr på sko til den mindste. Da vi kom ind i butikken, var der intet personale at finde, så der kom en medarbejder fra en anden afdeling over. Hun ville hente medarbejderen fra børneafdelingen. Hun åbnede døren til en trappe der vidst førte til butikkens lagerrum i kælderen, ”Der er nogen der har brug for hjælp, kan du komme op?”. 1 minut senere kom en fra børneafdelingen op. Det er dejligt at kunne ordne disse ting, når der ikke er mennesker i byen, man får butikken og personalet for sig selv. Vi fik de rigtige sko med hjem (...). (Bilag 1, s.2)

Det er en helt almindelig torsdag aften, klokken har passeret 16.(...) Vi er ikke i nogen hast og på cykelturen snakker vi om, det vi cykler forbi. Min 3-årige spørger, ”hvad er det”, ”hvad det”, hver gang hun ser noget nyt. Vi snakker om rækkehuse, fodboldbaner, skoler og til sidst cykler vi forbi ikke bare en men to børnehaver. Hun spørger nysgerrigt, hvad det er, og jeg svarer, ”Det er en børnehave”. ”Hvor?”, siger min datter. Vi cykler om hjørnet langs siden af børnehaven, da hun peger og udbryder, ”der er børnehaven”, og så forstår jeg, at hun opfatter legepladsen som en børnehave. ”Mia, huset er også børnehaven, det er der børnene er når vejret er dårligt”, får jeg sagt til hende. Hun fniser lidt og svarer, ”Neej, der er børnehaven, ved legepladsen”. (Bilag 1, s.7)

I citaterne kommer dagligdagens rytmer og timespaces frem. Det kan blandt andet læses, at vi igen har været i Hermans Hule, samt hvilke former for lege, der her indgår fysisk som togbaner og skumklodser. Jeg analyserer at de pædagogiske muligheder dannes i legene og den sociale samling, der tager sted i et fysisk timespace af Hermans Hule. De pædagogiske muligheder er derudover i sin form af Hulens fysiske rum bestående af muligheder, der både er motoriske, kreative og kognitivt udviklende. Dette argumenterer jeg ikke udelukkende fordi Hulen har fysiske elementer som legoklodser og gynger, der stimulerer børnenes kognitive og motoriske udvikling, men også fordi, der er flere eksempler, hvor de voksne er med til at løse konflikter, og støtte børnene i deres emotionelle stadie eksempelvis: ”Jeg kan høre min forlovede forhandler med nogle børn, ”der er kun plads til en af jer ad gangen.”” (Bilag 1, s.3). Derfor argumenterer jeg, at der gennem hjemmepasningen dannes et timespace i Hermans Hule når hjemmepassere mødes med deres børn.

I det andet citat anskuer jeg en anden form for timespace, der ikke består af et socialt og fysisk rum på samme måde som det, der kan analyseres i Hermans Hule. Her analyserer jeg i stedet timespace i form af en cykeltur, som ikke på samme måde som Hulen har et fysisk rum eller tid. Det er i stedet

dannet i en spontanitet og lyst, der tidsmæssigt er socialt konstrueret, og hvor stedet er flydende forstået på den måde, at det er i bevægelse. Her er de pædagogiske muligheder i stedet relationen mellem min datter og mig, samtalen imellem os og hendes medbestemmelse i hvilken vej vi skal cykle. Temporaliteten viser sig også som en, der er levende og qua den socialt konstruerede timespace har en naturlig rytme, der ikke er styret.

I disse eksempler analyserer jeg, at børnene indgår i forskellige timespaces for læring, der bryder tidsnormer i samfundet ved at, de foregår på tidspunkter på dagen der ikke er forudbestemte. Afgørende i alle disse eksempler er, at tiden ikke er fikseret men socialt konstrueret, mellem børn og voksne i aktiviteter, der udspiller sig på tværs af temporaliteter i vores hverdag og at de pædagogiske muligheder foregår i denne timespace.

Samtidig kan der også identificeres visse eksempler på, at vi indgår i samfundets tidsmæssige temporaliteter. Dette kommer frem i måden hvorpå, vi forholder os til tidsnormer:

Klokken var 8.45 da Leo begyndte at pakke det hele sammen, han skulle til at tage nogle konventionelle købe kiks fra skabet, da jeg sagde de skulle tage de kiks der var i ovnen med. ”Når vi det”, sagde han. ”Hulen åbner først 9.30, de færdige om lidt” måtte jeg meddele ham. (Bilag 1, s.1)

Vi var stadig i god til 8.33 sagde uret på min mobil, vi skulle først køre lidt over 9. ”Men det jo også fastelavn”, sagde Leo, ”så det måske fint vi er der i lidt god tid”. (Bilag 1, s.4)

I disse uddrag er vi i gang med at gøre os klar til at deltage i aktiviteter som Hermans Hule og legestue. Det er tydeligt, at tidaspekter fylder, og det fremgår, at jeg tænker over tiden, fordi vi ikke ønsker at komme hverken for tidligt eller sent. Det jeg analyserer i disse eksempler, er at vi stadig indgår i samfundets tidsnormer, fordi vi tænker over tiden. Ved at tale om tiden som noget, der skal nås og holdes øje med, indgår vi i de normative tidsnormer. Det kan også argumenteres at hjemmepasning er organiseret omkring disse temporaliteter og tidsnormer i samfundet, fordi hjemmepasning først og fremmet foregår i et samfund, hvor tid er fikseret og bestemt på forhånd eksempelvis er lægens åbningstider, Hermans Hule, og lokalerne hvor legestuen tager sted, alle dele af samfundets normative tidsrammer.

Udover dette kan det også anskues at legestue og Hermans Hule tager sted i det tidsrum, hvor børnene er friske og at aktiviteterne dermed er tilpasset børnenes behov. På denne måde bliver det en temporalitet der tager form gennem børnenes behov og således deres rytme. Ydermere kan det

også argumenteres at familier i hjemmepasningsmiljøet er medskabere af nye temporaliteter, hvor det at hjemmepasse i sig selv bliver et tidsbrud med samfundets fikserede tid. Hvor forældre afskriver at børn skal deltage i aktiviteter fra klokken 07.30- 16.30. I stedet skaber de timespaces i børnenes rytme gennem aktiviteter som at cykle en tur og deltage i sociale formiddagsaktiviteter. Dette kan anskues som heterotopier, i og med at hjemmepasningen stederne adskiller sig fra de normative steder. Dette argumenterer jeg først og fremmest fordi rummet er et fysisk andet, end det der er daginstitutionens rammer. Dernæst fordi de voksne er dybt involverede i denne dagligdag, forældrene er sammen med børnene, og der er flere voksne til at hjælpe i udfordrende situationer.

Citaterne vedrørende onsdagens ture til Hermans Hule og cykelturen er eksempler, på tydelige heterotopier. I det første citat fremgår det, at der ikke er en butiksansat i lokalet, da vi træder ind for at købe sko til vores barn. Det er et tidsbrud på tidsnormer, at vi kommer i butikken en onsdag ved middag, som er et tidspunkt, hvor butikken rigtig nok har åbent, men hvor det ikke er en normativ handling at udføre. Det er altså et brud på temporaliteten i samfundet, hvor man på dette tidspunkt ikke burde være i butikken. Denne heterotopi åbner dog også op, for at vi får en behagelig oplevelse af at købe sko, uden hast og mange mennesker. I det andet eksempel med cykelturen fremgår heterotopien, af at jeg er ude på en spontan cykeltur med børnene, på et tidspunkt hvor alle andre mennesker virker til at være på vej hjem. Kontrasten i den nærende samtale mellem min datter og mig, i sammenligning til faren der skubber sit barn i klapvogn og ikke kan høre hende grundet sine airpods, er tydelige forskelle mellem tidsnormer i samfundet og den heterotopi der skabes i cyklens timespace mellem os i det temporale moment. I disse kontekster bliver det at hjemmepasse en tydelig form for parallelsamfund til det normative.

7.1.1. Delkonklusion: Fysiske omgivelser og tiden i dem

I det dette afsnit kan det konkluderes, at rummende i hjemmepasning dannes på alsidige måder i eksempelvis legestue og Hermans Hule. Der er adskilte rum som er dannet af hjemmepassere til formålet som legestuen, men der er også rum som indgår i den normative samfund, hvor hjemmepasserne indtræder og skaber deres eget timespace, med pædagogiske muligheder. I Hermans Hule skabes et rum på et tidspunkt, hvor andre børn oftest er i daginstitution i det tidsrum, hvor hjemmepasserne indgår i det. Derudover er der også eksempler på en dobbelthed, hvor hjemmepasningsfamilierne konstitueres i et spændingsfelt der vises som et parallelsamfund. Det ene værende det samfund de lever i, hvor tiden er styret normativt og det andet værende den tid familierne selv prøver at skabe i rummende. I disse fremstår heterotopier endnu tydeligere for

eksempel i skobutikken eller på cykelturen. Timespace er på baggrund af analysen ikke fremsat til specifikke rum eller tidspunkter. I stedet dannes de af friere temporalitetsforståelser i hjemmepasningslivet, som vises socialt konstruerede som flydende og rytmiske timespaces.

7.2. Pædagogiske muligheder

Noget af det jeg ønsker at analysere, er på hvilken måde tid og pædagogiske aktiviteter smelter sammen i hjemmepasning for at forstå, hvordan de pædagogiske muligheder opstår og former sig.

Det første citat jeg ønsker at fremhæve, omhandler hvordan aktiviteter kan foregå her er eksemplet fra legestuen i Hald Ege:

Vi holder samling først, det tager lidt tid at komme gennem, der er mange der er kommet i dag. (...). Vi sang alle børnenes navne og så sang vi ”fastelavn er mit navn”. (Bilag 1, s.5)

I legestuen samles vi til sang og karruseltur, efterfølgende går vi i hallen. (Bilag 1, s.12)

I eksemplerne går det igen, at der altid holdes samling. I det første uddrag er samlingen på fastelavn. Derfor synges der som sædvanligt navnesang, men i stedet for at lave karruseltur og bjørnen sover, synger vi i stedet

fastelavnssang. I det andet eksempel tydeliggøres det, hvordan legestuens samling foregår med navnesang, karruseltur og bjørnen sover. Legestuen bliver til et rum, hvor læring om sammenhold og fællesskab bliver en praksis, der konstitueret som timespace gennem legestuen. Timespacen bliver således til gennem legestuens temporale evne til både at være rutine præget, men også rytmisk, i og med at der både indgår gentagelser som samling og hal tid, men også ved at samling ikke er styret, hverken tidsmæssigt eller systematisk.

(Bilag 2, s.23, Hængeskøjle i legestue)

(Bilag 2, s.18, Fastelavn i legestue 1)

(Bilag 2, s.18, Fastelavn i legestue 2)

Fastelavn i legestuen, bliver derudover et eksempel på et normbrud i legestuen, ved at dagen italesættes som: ”en festdag” (Bilag 1, s.5), og at det er noget som forældrene pynter op til (Bilag 1, s.5). Dette fremgår også af billederne (Bilag 2, s.18, Fastelavn i legestue 1 & 2), hvor det kan ses, at der er gjort en del ud af pynten denne dag, for at gøre dagen speciel. Det analyseres som et normbrud på temporaliteten, der almindeligvis er i legestuen uden fastelavnssang, udklædning og pynt. På den ene side bryder det derfor med legestuens rytme, men på den anden side, fremgår sang og hal tid stadig, bare kombineret med andre aktiviteter. På billedet (Bilag 2, s.23, Hængekøje i legestue) kan det ses, hvordan hallen indgår som en del af legestuen. Mia gynger i en hængekøje, og har bedt mig om at kigge på hende, så jeg kan se, hvor højt hun gynger. Her bliver hallen en del af den timespace, der skaber pædagogiske muligheder for, hvordan barnet kan udfolde sig.

Ligestuen analyseres også på baggrund af blandt andet timespace og temporaliteter, som en heterotopi, der opstår som et andet sted til sammenligning med institutioner. Her er timespace relevant, fordi det er i legestuen, at heterotopien bliver til. Tidsmæssigt foregår legestuen i et tidsrum fra kl. 09.30-12, men samtidig er tiden i legestuen alligevel ikke er styret, rettere er den let koordineret, så de samme aktiviteter går igen. Heterotopien opstår i legestuen, ved at tiden bliver flydende og rytmisk, som en der følger børnenes tilstedeværelse, men stadig er præget af rutiner som samling.

Et andet aspekt i forhold til pædagogiske muligheder er det omhandlende barnets egne handlemuligheder i hjemmepasning:

Vi ryddede en smule op, der blev sat vasketøj over. Jeg gav min datter en squishy legekatt, der lå på gulvet, ”den skal ikke ligge på gulvet, sæt den på plads” to sekunder senere fandt jeg den igen på gulvet, ”Mia, den skal på plads, den høre ikke til på gulvet. Hvor er dens plads?”. ”Her”, sagde hun og lagde den på dens rigtige plads. (Bilag 2, s.3)

Mia valgte, at de skulle have boller til morgenmad, ”jeg vil selv, jeg vil selv smøre den”, fik hun udbrudt. ”Det må du gerne, du skal bare lige vente”, får jeg sagt mens skærer bollen over tilhende. Hun får smøren, en kniv og en bolle og må selv øve at smøre bollen. Det er også Mia, der hartaget tallerkner til dem begge. Hun står i læringstårnet og Ari sidder på køkkenbordet. Jeg kan se hun begynder at stå have svært ved at smøre bollen, ”skal jeg hjælpe dig” spørger jeg hende. ”Jaaa” svarer hun lidt frustreret. Jeg hjælper hende med det sidste af bollen og hjælper dem op til bordet. (Bilag 1, s.6)

I det første uddrag hjælper Mia med at rydde op. Vi sætter vasketøj over, og jeg finder et stykke legetøj på gulvet, som jeg har bedt hende om at sætte på plads. Jeg vælger derfor at hjælpe hende på vej ved at spørge: ”hvor er dens plads?”. I det andet uddrag vil Mia selv smøre sin bolle. Da jeg kan se, at hun begynder at være frustreret, bryder jeg ind og tilbyde min hjælp. Det der analyseres i disse uddrag er, hvordan tiden i timespace muliggør, at min datter og jeg kan handle på de forskellige situationer. Temporaliteten bliver en balance mellem min rolle som den voksne, og min datters position som et 3-årigt barn, der gerne vil gøre ting selv. I eksemplerne argumenterer jeg, at der konstitueres en timespace praksis, hvor der er tid til, at jeg kan støtte mit barns selvstændighed i helt almindelige hverdagsaktiviteter. Dette kan identificeres i, at jeg blandt andet giver hende plads til selv at tænke sig frem til løsninger, men også ved konkret og bestemt at fortælle hende, at nu skal legetøjet på dens plads. I det andet eksempel er det Mia, der fører frem at hun selv vil smøre sin egen bolle. Dette støtter jeg hende i ved at skabe rum til aktiviteten som en pædagogisk mulighed. Dette skaber en temporalitet, hvor tid og rum forenes med fælleshed, sådan at forberedelsen af et måltid eller oprydning af stuen bliver et timespace for pædagogiske muligheder i relationen mellem os.

Det sidste aspekt, omhandler barnets emotionelle behov:

Mia faldt og slog sig, da hun prøvede at hoppe fra en børneskammel i vores tumlehyrne. Jeg løb over og sad med hende på gulvet. Vi snakkede om, at det var okay at være ked af det, fordi det gjorde ondt. Hun fortalte mig, hvad der var sket og 3 minutter efter spurgte hun, om hun måtte hjælpe mig med madpakkerne, som jeg inden havde været i gang med at pakke inden. ”Selvfølgelig må du det, selvom jeg næsten er færdig” svarede jeg. Jeg bar hende over i køkkenet og viste hende madpakken: ”blommer, agurk, rugbrød med spegepølse, smør, rullepølse og remoulade”. Hun blev glad. Vi skar agurken i skiver (...)

(Bilag 1, s.1)

I uddraget fremgår det, at vi er derhjemme. Mia er faldet og har slået sig. Her løber jeg over til hende for at trøste hende og fortæller hende, at det er okay at være ked af det, mens jeg holder hende. Da hun får det bedre spørger hun om hun må deltage i tilberedelsen af madpakken. Det som jeg kan identificere i uddraget, er at der her skabes en alternativ temporalitet, hvor der er plads til barnets svære følelser. Det er ikke tiden der er styrende, for min mulighed som den voksne at handle på barnets emotionelle behov. Der sker et tidsbrud med den aktivitet som Mia har gang i, og sammen samarbejder vi os videre til andre aktiviteter. Derfor sker der også et skift i timespace, fordi den oprindelige aktivitet stopper, og vi sammen tilgår en anden aktivitet. Her er rummet hjemmet, men timespace heri består af to separate steder, nemlig legehjørnet og køkkenet, som hver især har en unik rolle for pædagogiske handlemuligheder. Hjemmepasningens temporalitet og evne til at tilpasse sig barnets emotionelle behov kan anskues som en heterotopi, hvor aktiviteter kan genforhandles. På denne måde viser disse temporaliteter og timespaces, hvordan hjemmepasning kan opstå som selvstændige heterotopier med alternative pædagogiske muligheder.

7.2.1. Delkonklusion: Pædagogiske muligheder

Det kan opsummeres at temporaliteterne er rytmiske og styret af børnenes behov, som betyder at de pædagogiske muligheder opstår både i fysiske rum som legestuen, men også i dagligdags aktiviteter som at smøre en bolle. Her bliver det afgørende, at der i timespace, er tid til at håndtere barnets emotionelle behov og stadie, for at kunne hjælpe det videre i situationen, samtidig med at barnet både kan føle sig mødt og videreudvikle sig i situationerne. Derudover skabes der heterotopier fordi hjemmepasningen muliggør andre pædagogiske alternativer, som det legestuen er, hvor timespace tager form i den normative tid, men i handlingen af hjemmepassere, eller hvor man kan håndtere en ulykkelig situation som et fald, ved at tiden ikke er det primære, men i stedet barnets emotionelle behov for trøst.

7.3. Pædagogiske fællesskaber og temporaliteter i leg

Et emne der ligeledes er relevant at undersøge, er det omhandlende relationer og leg i fællesskaber. Her ønsker jeg at udforske, hvor disse tager sted og i hvilket omfang.

I den empiriske tekst bliver det tydeligt, at det relationelle i hjemmepasning ikke kun består af jævnaldrende men tværtimod både af børn i forskellige aldre, andre voksne, familiemedlemmer og børnenes egne forældre. Dette uddrag er fra min kreative øvelse med børnene og viser, hvordan de indgår i en relation med hinanden:

Kun My, Mia og Gry vil være med til at tegne, så vi sætter os og tegner. Gry kommer også og er med, hun siger hun har været til gymnastik med sin far, det er sjovt forklarer hun. Pigerne begynder at snakke om at de vil have en gul tus alle sammen, ligesom Mias tus var gul. Vi kommer ind på Hermans hule, der tager de på tur, og de snakker også om at spise madkasse. Det kan de godt lide. Vi tegner madkasser. Mys mor fortæller, at My er begyndt at øve at tegne ligesom Mia, de har opfanget at hun kigger nøje efter, hvordan Mia holder ved tussen for, at hun kan tegne ligesom hende. Jeg kigger efter og rigtigt nok sidder My og kigger over på, at Mia tegner og prøver at holde ved tussen ligesom hende. Der er næsten et år mellem de to piger Mia er 3 år og My er 2. (Bilag 1, s.8-9)

Det jeg læser, er at tre af pigerne gerne vil deltage i at tegne. De andre børn bestående af søskende og en pige mere er derfor ikke med til denne aktivitet. Pigerne snakker med mig om, hvad de godt kan lide, derfor fortæller Gry at hun har været til gymnastik med sin far. Mia tegner med en gul tus og derfor vil My og Gry også gerne have en gul tus. Dette vidner om en fælleshed, hvor børnene spejler sig i hinanden. Pigerne fortæller at de godt kan lide at tage i Hermans Hule og at spise madpakke. Derfra fortæller Mys mor, at hendes datter er blevet opmærksom på Mia og gerne vil gøre ting ligesom hende, hvilket jeg kan følge med i, ved at My holder øje med Mias hånd for at lære at tegne ligesom hende. I en form, kan dette anskues som biologisk tid, ved at der er et år mellem pigerne, som spejler sig i hinandens selskab, fordi det skal være den samme farve tus de bruger, og fordi My holder øje med Mias evner til at tegne. På denne måde skaber hjemmepasningen en alternativ pædagogisk mulighed, hvor børn på tværs af alder kan indgå i samspil med hinanden. Til sammenligning står dette i kontrast til den biologiske tid i institutioner, hvor børn deltager med andre jævnaldrende. Dette skaber derfor en heterotopi i det relationelle, hvor fællesheden på tværs bliver et andet end det normative.

Et andet aspekt i forhold til relationer, er den hvor børnene omgås både familiemedlemmer og andre voksne. Dette fremgår flere gange i empirien hvor børnene er sammen med deres mormor Baba (Bilag 1, s.8), farfar og farmor (Bilag 1, s.10) og andre voksne som i dette eksempel: "(...) pludselig siger Ellen, "Jeg tager Mia med ned i hallen sammen med Mina (hendes datter)". "Ja ja", får jeg sagt." (Bilag 1, s.5).

I disse indgår børnene med familiemedlemmer og andre voksne i temporaliteter der ikke er de normative, ved at børn i denne alder på disse tidspunkter almindeligvis omgås pædagoger og andre jævnaldrende. I uddraget tager en af de andre mødre fra legestuen Mia med ned i hallen sammen med hendes datter for at lege. Jeg argumenterer derfor at hjemmepassede børn indgår i relationer med voksne mennesker på en heterotopisk måde, ved at det er noget andet, fordi de både leger, snakker og samarbejder med dem. Der analyseres således en temporalitet, som er styret af fællesskab og sammenhold. Dette kan også anskues ved at forældrene hjælper hinanden i og med at Ellen tager Mia med i hallen eller i et andet eksempel foreslår en legestue, som hun tænker ville være noget for Mia, fordi der er større børn i den anden legestue (Bilag 1, s.2). Ellen har således opfanget at Mia leger med de større børn ligesom hendes egen datter på 4. Ellen inviterer os med i en anden heterotopi, end den vi normalvis deltager i. Det viser derfor, at der ikke er en enestående og enkeltstående heterotopi, men at de opstår i flæng af hinanden og på tværs af hjemmepasningsmiljøet. Samtidig viser dette, hvordan forskellige timespaces i hjemmepasningens fællesskab optræder, som pædagogiske muligheder i det relationelle.

7.3.1. Delkonklusion: Pædagogiske fællesskaber og temporaliteter i leg

Det der er analyseret frem i dette afsnit, er omhandlende pædagogiske fællesskaber, hvor det i hjemmepasningsmiljøet belyses at familierne går hinanden ved. Der er en alternativ temporalitet, hvor børn indgår i relationer med andre børn på tværs af alder, alsidige voksne og tæt forbundet med deres egne forældre. Samtidig etableres det, at det ikke er en enkeltstående temporalitet men at der findes heterotopier på samme hvis i andre miljøer, i eksemplet er det i samme by men en anden legestue. Afslutningsvist ses det, hvordan pædagogiske muligheder optræder gennem det relationelle i timespace.

7.4. Temporaliteten i familielivet

Under dette emne vil jeg analysere familielivets temporalitet. Empirien vil blive gennemgået med øje for, hvordan familielivet hænger sammen i en.

Det første der fremgår i empirien, omhandler vågnetidspunkter. Her fremgår det at vi som udgangspunkt ikke har et fast tidspunkt, men står op, når vi er udhvilet:

Her til morgen vækkede den mindste af mine børn Ari mig, efter en lidt lang nat, hvor han igen lå klistret op ad mig, havde jeg håbet, at han ville sove bare lidt længere. Ca. 7.20 hoppede jeg ud af sengen med ham, min ældste Mia fulgte med 5 minutter senere. Jeg satte mig på sofaen og 10 minutter senere kom min kæreste Leo også ud. Han satte kaffe over til mig, og jeg fik lidt ro fra morgenstunden af, mens han lavede havregrød med banan til børnene. Da kaffen var drukket og morgenmaden var spist, gik vi i gang med at forberede os på dagen klokken var måske 8.15(...). (Bilag 1. s.1)

(Bilag 2, s.23, Soveværelset)

Det som beskrives i teksten, er først og fremmest hvordan børnene vågner i deres eget tempo. Det fremgår at Ari vækker os efter en hård nat med mange opvågninger, og at Mia vågner op kort tid efter. Jeg analyserer, at der opstår en temporalitet, hvor søvn for os er en del af det at hjemmepasse. Vi vågner ikke op til et ur, hvilket i sig selv kan opfattes som et tidsbrud på den normative tid, der indstiller familier på at vågne op til arbejde eller institution. Der følger også en beskrivelse af, at jeg som mor, i det specifikke timespace beskriver en længsel efter mere søvn, fordi min yngste: ”igen lå klistret op ad mig” (Bilag 1, s.1). Det der dog også er evident, er at jeg prioriterer at opfylde mit barns behov for nærhed, der gennemgår en periode, hvor han har et behov for denne tætte kontakt til mig. I sammenhæng til timespace, kan det også ses at soveværelset er indrettet som et familierum (Bilag 2, s.23, Soveværelset). Sengen er hjemmebygget i MDF, og går fra væg til væg. Den er 3,8 meter lang, har dyner til alle familiens medlemmer og bamser i hjørnet hvor Mia sover. Sengen er bygget lav, så de mindste selv kan kravle op i den, og der er sat en sengegavl op i enden, for at den mindste ikke kan falde ud. Det er tydeligt, at der ikke er noget tilfældigt i dette rum, selvom det ikke indeholder mange elementer. Dette analyserer jeg som et rum, der i sammenhæng til tid peger på, at vi som familie vægter tryghed og nærhed i søvnen som en prioritet, ved at rummets funktion er enkelt i dens fremstilling, som et sted vi sover sammen.

I uddraget, belyses det også som en temporalitet, hvordan vi lever en langsom morgen, hvor ro til kaffe og morgenmad leves som en væsentlig del af morgenstunden. Her nævner jeg, at vi først begynder at gøre os klar til dagen omkring klokken 8.15. Tiden er socialt konstrueret, og det bliver evident, at vi som familie ikke følger fikseret tid for at nå noget om morgenen. Samtidig anskuer jeg ikke opvågning, morgenmad og kaffe som at gøre sig klar til dagen. Dette fremgår sig af, at jeg afsluttende bemærker, at vi går i gang med at forberede os efter alle disse dele af morgenstunden. Dette kan ansues som en temporalitet, der bliver til i rytmen af morgenen, en form for helligt timespace, hvor vi skal have tid til at vågne, spise morgenmad og nyde en kop kaffe. Det er også et tidsbrud på de tidsnormer, der almindeligvis forbindes med det normative samfund, hvor morgenen skal være hurtig for at komme videre i dagligdagen.

I teksten fremstilles der et skel i vores families forståelse og brug af tid, på den ene side gøres der brug af fikseret tid, da der i bilag 1, flere gange henvises til hvad klokken (s.1 & s.4). Samtidig konstruerer vi vores egen tidsramme, ved at tiden fremgår asynkront og organisk. Der følges tydeligvis ikke en fast orden, og der brydes således også med faste tidsnormer for opvågning, da det kan udledes, at vi for det meste står op når børnene vågner. Dette bliver et tidsbrud på det normative, hvor børn vågner op på faste tidspunkter, for at møde i institution til tiden. Timespace i opvågningen fremgår derfor som en flydende del i hjemmet. Fra mine autoetnografiske beskrivelser konstateres det, at det er børnenes rytme, som er den styrende for hvornår vi vågner op (Bilag 1, s.1 & s.3). Det ses, hvordan jeg på tidspunkter forsøger at få Ari til at sove lidt længere, men at det endegyldigt er hans rytme, som er afgørende for, hvornår vi står op (Bilag 1, s.3). Der fremgår også at vi nogle gange står op til uret (Bilag 1, s.4), og på denne måde følger mere normative tidsnormer, når vi har specifikke aftaler. Det kan anslås som alsidige temporaliteter, hvor vi på den ene side selv skaber tiden, men på den anden side også følger de tidsnormer, der er i samfundet både ved at forholde os til den konkrete tid, som der står på uret, men også ved at vi sætter uret, når vi har aftaler.

Jeg argumenterer på baggrund af dette, at hjemmepasning muliggør, at vi som familie kan leve et organisk liv, et der følger den temporalitet der er børnenes rytme, hvor der i timespace er plads til den store seng, som fylder hele værelset, og hvor tiden ikke er styrende. Dertil bliver timespacen i soveværelset en heterotopi, hvor soveværelset bliver et fælles sted, med børnenes rytmer som dem, der danner tiden i rummet og sengen som det element, der danner rammen for heterotopiens tilblivelse. Ved at indrette soveværelset som et rum, der emmer at tilknytning og ro bliver temporaliteten og timespacen, en børnerettet heterotopi.

Denne rytmiske temporalitet fremgår også uden for soveværelset. Dette kommer til udtryk i dagsrytmens temporalitet og timespace, hvor vi har friheden til at vælge aktiviteter, som vi ønsker at deltage i afhængigt af eksempelvis humør og overskud, men også hvor de pædagogiske aktiviteter ikke knyttes til en bestemt tid eller rum. Dette kommer eksempelvis til udtryk i dette uddrag fra min autoetnografiske feltnoter:

Hver onsdag, næsten da, tilbringer vi formiddagen i hulen. Der er redskaber til leg, boldbassin, gynger, tog, LEGO, dukkehus, køkkengrej og skum. Jeg ser farver over alt, kraftige røde, grønne og blå vægge. Gulvet er i skum og har græsmønster. (...) Klokken 12 skal Ari og jeg forbi hans kranio sakral terapeut. Sådanne aftaler behøves ikke arbejde rund om et job, og det er egentlig meget rart. Vi fik endda en afbudstid og kunne tage imod den med det samme. (Bilag 1, s.3-4)

I uddraget beskriver jeg, hvordan vi om onsdagen for det meste er i Hulen, allerede i den første sætning fremgår fleksibiliteten i dagligdagen som: ”næsten da”, og da jeg efterfølgende fortæller, at vi har kunne tage imod en afbudstid ved Aris kranio sakral understreger det, hvordan fleksibiliteten i familielivet som hjemmepasning skaber, er bundet til børnenes behov og rytmer. Derved opstår der igen en temporalitet, hvor det er børnenes rytme, som er styrende for vores families dagsorden. I og med at vi hele tiden afstemmer med børnene, følger vi ikke en fikseret tidsplan for vores daglige færden. Dette kan også læses i det næste citat, hvor det er børnenes rytme, der styrer dagens gang:

I dag valgte vi at have en hjemmedag, selvom vi om torsdagen almindeligvis er sammen med vores legegruppe. (...) vi havde lyst til bare at hygge. Efter far var taget afsted lavede vi en madpakke, for det er sjovt uanset om man skal ud af huset eller ej. Børnene legede inde på værelset, jeg sad og kiggede på, de læste i bøger. Vi ringede til Baba, mens vi fik tøj på og børnene snakkede på skift med hende. Vi prøvede at sige som dyrene i bogen, ”hvad siger koen Ari”. ”Muuh”, svarede Mia. ”Jo men nu spørger jeg Ari”, fik jeg sagt, og sådan fortsatte vi. Efter Baba lagde på og vi var kommet i tøjet, var Ari blevet

Bilag 2, s.20, Legeværelset)

meget træt. Han havde været oppe i nogle timer, så jeg puttede ham inde i sengen. Da han sov, tog Mia og jeg vores overtøj på og gik i haven. Jeg lagde et tæppe ud på græsset og hentede madpakken til Mia. (...) Jeg begyndte at rive blade sammen som lå i hele haven, ”Må jeg også”, spurgte Mia, og så fik hun lov at prøve. (...)

Jeg gik også i gang med at tage nogle plantekasser fra hinanden, som var blevet helt gamle og mugne. Mia og jeg fjernede noget af kassen og pludselig stak der en orm op, ”Se Mia, det er en orm”. Jeg tog den op til hende, og hun var helt spændt over den store orm, ”Må jeg gerne holde den, må jeg, må jeg?”, sagde hun. ”Ja selvfølgelig”, fik jeg svaret. Vi fandt også bænkebidere og andre insekter, som vi ikke vidste hvad hed (...) Solen skinnede og vejret var dejligt, man kunne lige præcis mærke varmen i kinderne. Til sidst sagde Mia, ”Jeg træt” og begyndte at gå ind, men så sagde jeg, ”Vi kan bare slappe af herude”. Så hentede jeg en lang hynde og et tæppe.

(Bilag 2, s.21, I haven)

Hynden lagde jeg oven på tæppet der i forvejen lå på græsset, og så lagde vi os på det og dækkede os med tæppet. Vi lå og talte og snakkede i et kvarters tid. Mia aede mig på kinden, ”Nu jeg ikke træt mere”, sagde hun. Lige efter vågnede Ari også op. (...) Vi cyklede ud til en gårdbutik for at kigge, men da der ikke var noget, cyklede vi en tur forbi netto for at hente affaldssække til haven, og så cyklede vi tilbage hjemad. På vej hjem blev vi enige om

(Bilag 2, s.21, Cykeltur)

at cykle forbi farmor, og da Mia så træet i deres forhave på afstand i ladcyklen sagde hun, ”Der er abetræet, der bor farmor og farfar”, mens hun pegede over på træet. Vi blev budt på kaffe ved farmor og børnene legede med LEGO duplo. Mia og jeg byggede et tog og Ari legede med en LEGO DUPLO hund. Vi skulle tilbage for at færdiggøre haven, men Mia ville gerne lege hos farmor, så hun fik lov at blive. Vi andre tog hjem og færdiggjorde haven, så hentede far Mia og de tog på genbrugsstationen med alt haveaffaldet. (Bilag 1, s.9-10)

Dette uddrag er særlig interessant, fordi det tydeligt viser, hvordan den løse og fleksible temporalitet hjemmepasningen sker i, er med til at muliggøre, forskellige former for timespaces

og ikke mindst pædagogiske muligheder fordi dagsrytmen ikke er forudbestemt. Muligheden for at vælge en hjemmedag, har betydet at Ari kunne få en lang lur. Det har også betydet at Mia kunne få læring om haven, naturen og insekter samt deltage i en stærk relation til mig. Dette fremgår også af billederne, hvor temporaliteten flyder sammen mellem tid og sted. På billedet fra legeværelset kan man se fordybelse og nærværets tilstedeværelse, den pædagogiske mulighed opstår ikke i rummet men i nærværets tid, det samme gør sig gældende i de andre billeder, hvor det at spise madpakke i haven på et tæppe eller cykle en tur, opstår flydende i at vi lever hverdagen. Dagens gang muliggør også at Mia får tid sammen med sine bedsteforældre og sin far. Hvis vi havde været sammen med legegruppen, havde dagens temporaliteter manifesteret sig anderledes. Hun ville ikke have været med til at samle blade, været på cykeltur over til sin farmor og farfar, eller været på genbrugsstationen med sin far. Jeg analyserer at tiden i timespace er socialt konstrueret og opstår flydende i de rum, hvor pædagogiske muligheder i hjemmepasningen opstår. Det fremgår af uddraget, at måden hvorpå vi agerer som familie over for tid er afgørende for hvilke rum, der opstår eksempelvis med legeværelset, hvor legeværelset i sig selv er et rum, der først får funktionalitet i tiden, når det konstrueres i sammenspil med os, eller med haven, hvor rummet også i sig selv eksisterer, men først bliver til et pædagogisk værktøj, når haven opstår i tid og sted mellem mor og datter. Den rytme der følger lysten og nysgerrigheden danner måden, hvorpå vi lever temporalt som familie, altså at vi som familie lever i hjemmepasningen og følger den strøm og rytme, der inspirerer os.

Det der bliver tydeligt, er at tid og rum for os er socialt konstrueret, da vores tidsopfattelse afviger fra den normative tidsopfattelse i samfundet. På samme måde indgår vi ikke i de forskellige fysiske rum på de samme tidspunkter som det resterende samfund. Dette kan analyseres som en parallel temporalitet, hvor den dominerende del af samfundet indgår i et tidsparadigme, der følger en fikseret tid og hjemmepasningsfamilier som en minoritet i samfundet følger en socialt konstrueret tidsramme. Det kan dog samtidig argumenteres at den normativt fikserede tid i samfundet, også er socialt konstrueret, i og med at det er 5-dages arbejdsugen, der har fået magt i det moderne samfund. Derfor bliver hjemmepasning et tidsbrud på den normative ramme, og tidsnormerne i hjemmepasnings bryder den temporalitet, som der er i samfundet om, hvordan menneskers tid skal bruges og leves.

I forhold til sygdom, kan man også anskue familielivets temporalitet:

(...) blev vores ældste Mia, meget pludseligt ramt af høj feber. Lige der, var jeg glad for, at jeg ikke skulle bekymre mig med anstrengelsen om, hvem der skulle tage en fridag fra jobbet, eller hvilket familiemedlem man kunne lokke til at passe hende. Jeg kunne ligge med hende, kramme hende, lade hende sove på mig. De gjorde vi hele aftenen. Vi aflyste vores legeplaner dagen efter. For det kunne vi. (Bilag 1, s.1-2)

Det fremgår af citatet at Mia er blevet syg med høj feber. Jeg beskriver at være lettet over ikke at skulle planlægge praktiske ting som pasning og omlægning af arbejde. Derudover forklarer jeg videre, hvordan vi har brugt dagen på at nusse om hende med kram og at ligge tæt, samt at vi har aflyst børnenes legeplaner dagen efter. Uddraget peger på en konflikt i de normer, der er tilstedeværende ved at have et sygt barn, fordi jeg ikke skal bekymre mig eller anstrenge mig for at finde løsninger på sygdommen. Jeg er i stand til at være omkring hende og aflyse alle planer, som jeg beskriver: ”For det kunne vi” (Bilag 1, s.2).

Vores evne til at være fleksible kan også fortolkes som en utopi. I det at jeg italesætter mine tanker om, hvordan det må være at indgå i samfundet, fremkommer der dystopiske forbindelser til den dominerende tidsnorm i samfundet. Dette argumenterer jeg fordi, jeg italesætter de udfordringer resten af samfundets forældre må have med fuldtidsarbejde og institutionspladser i forhold til min egen tilstedeværelse. Det bliver tydeligt i ordvalgene som: ”lokkes”, ”kunne” og ”behøves ikke” (Bilag 1, s.1-2), der understreger at vi handler anderledes end det, der er den gældende diskurs i samfundet og på denne måde bliver vores evne til at agere anderledes i sygdoms situationer også et argument, for at vi lever en heterotopi, hvor evnen til at være fleksibel og ændre sine planer samt imødekomme uforudsete situationer, som den sygdom er, bliver et tegn på en anden organisering, end den der er normen i samfundet.

7.4.1. Delkonklusion: Temporaliteten i familielivet

Det der kan samles om denne analyse er, at familielivet er fleksibelt og først og fremmest leves ud fra børnenes naturlige behov når det kommer til søvnrytme og at leve hverdagen. I flæng af den første del af analysen, kan det opsummeres at timespace i soveværelset hænger sammen, ved at samsovningsengen står centralt i min families tilgang til søvn. Opfyldning af både mine og børnenes søvnbehov, viser sig som en temporalitet, der er alternativ i sin form sammenlignet med normative fikserede tider og tidsnormer i samfundet, hvor familier står op til et ur. I den anden del af analysen fremgår, hvordan hjemmepasningens naturlige temporalitet, styres af børnenes behov og er flydende i sin form. Dette skaber pædagogiske muligheder, der er alternative i sin form, ved at de

bryder med de normative tidsnormer, men samtidig danner timespaces i haven eller på cykelturen, hvor læring og relationer udvikles i flæng af hinanden. Samtidig fremgår der i den sidste del af analysen et eksempel på en parallel tidsnorm. På den ene side skaber vi et heterotopisk timespace, hvor der er plads til sygdom, som den normative diskurs ikke nødvendigvis muliggøre. På den anden side, kan temporaliteten næsten fremstå utopisk i sin form. Afslutningsvist kan det opsummeres at temporaliteten og timespacen i hjemmepasning i henhold til familielivet skaber forskellige pædagogiske muligheder heriblandt at tid kan tilgodese barnets og familiens fysiske behov og rytme, men også at det er heterotopier, som opretter alternative tidressourcer ved eksempelvis sygdom.

8. Diskussionens afsæt

Jeg vil tage udgangspunkt i en diskussion af hjemmepasningslivet. Herunder vil jeg hovedsageligt diskutere de utopiske begrundelser, der knyttes til hjemmelivet eksistensmuligheder i samfundet i sammenhæng til nogle af de problematikker der italesættes om hjemmepasning.

Dette betyder, at jeg vil forholde mig til alsidige aspekter heterotopier i et større samfundsperspektiv og debattere, om de i virkeligheden fremstår som uopnåelige utopier. Derfor vil jeg også afstemme, hvilke pædagogiske muligheder disse heterotopier eller utopier danner på et større samfundsplan og inddrage relevante perspektiver her. Derudover vil jeg inkludere nogle af de aspekter, som blev iscenesat i indledende i specialet. Samlet set vil jeg diskutere de kritikker som hjemmepasning møder i samfundet og komme med mit bud på, hvordan en nuancering af hjemmelivet kan se ud.

I analysen blev det belyst, hvordan hjemmepasning skaber alternative pædagogiske temporaliteter, i særdeleshed i forhold til tid, som opleves fleksibelt, præget af en naturlig rytme og er børnerettet. I sammenhæng til timespace, bliver det tydeliggjort, hvordan tid og rum er sammenvævede i hinanden, samt at det i et dagligt virke af hjemmelivet sker adskillige gange at læring opstår spontant i timespace for eksempel i køkkenet ved frokost men også i legestuen.

I sammenhæng til begreberne utopi og heterotopi, kan det på den ene side argumenteres at idealet om ro og tid i et hjemmepasningsliv blot er en utopi, uden stedfæste i den virkelige verden. En del af den skepsis og kritik som hjemmepasning møder som utopi er, at det danske samfund ikke ville kunne hænge sammen, hvis forældre droppede deres arbejde for at hjemmepasse (Bek, 2023, s.10-

14), at ligestilling igen vil udfordres, hvis kvinder dropper deres karriere (Svarvars, 2021), og at børn skal ud for at socialiseres i en institution (Dinnetz, 2020).

Det er disse som jeg nu vil forholde mig til, og diskutere i forhold til relevante artikler og forskning der giver andre positioneringer i henhold til temaerne.

8.1. Hjemmepasning som en polariseret debat

For at begynde denne diskussion ønsker jeg, at starte på et generelt samfundsplan og derefter arbejde mig ned gennem familien, ligestilling og afslutningsvist barnet. Den første del her tager udgangspunkt i om samfundet kan hænge sammen, hvis forældre siger op på deres jobs for at være sammen med deres børn. I specialets indledning kom jeg ind på bogen *Arbejdets land* af Kaare Dybvad Beks (2023). Bogen er skrevet som en modsvar til bogen *Ærø Manifest* af Maj My Humaidan (2023) og han skriver således:

(...) det [er] afgørende, at vi finder løsninger på, hvordan vi kan få det moderne arbejdsliv til at fungere, samtidig med at vi kan se vores børn og have tid til at holde fri og opleve ting uden for arbejdspladsen. (...) Hvor reel frustrationen end er, er mange af de løsninger, vi bliver præsenteret for, decideret skadelige. Det er ikke sundt for den enkelte at lade være med at arbejde, og det er ikke holdbart for samfundet (...) Arbejdet skaber frihed for den enkelte. (...) Vores velfærdssamfund er skabt ud fra en idé om at skabe social lighed og et mere progressivt samfund (...). (Bek. 2023, s.10-14)

På den ene side pointerer Bek at, det både er vigtigt at vi kan holde fri, opleve ting og have tid sammen med vores børn, men på den anden side argumenterer han for, at mindre tid på arbejdsmarkedet kan være decideret skadelige, og at det derfor er arbejdet, der giver individet frihed. Desuden konkluderer han også at velfærdssamfundet er skabt for at løse social ulighed. Det som Bek derimod ikke argumenter for er, hvordan han vil udvikle et samfund, hvor arbejde vægtes højt, men der også er tid til frihed, oplevelser og ens børn. Det virker utopisk, at forældre skal arbejde 8 timer om dagen, være væk fra deres børn og samtidig have tid til at se selv samme børn. Bek (2023) argumenterer faktisk at vi i Danmark både arbejder flere timer, og at der er flere til rådighed på arbejdsmarkedet (s.212-215). Dette stiller jeg mig derfor undrende over for, for det kan i virkeligheden også pointeres som utopisk at forene mange timer på arbejdsmarkedet med et ideal om mere tid med sine børn. Derudover skriver han, at det er decideret usundt ikke at arbejde, her vil jeg dog henvise til det Nationale Forskningscenter for Arbejdsmiljø, som konkluderer at knap hver

femte lønmodtager, svarer at de ofte eller hele tiden har følt sig stresset inden for de sidste 14 dage (NOA, 2023). Samtidig viser en rapport på arbejdsmiljø af Arbejderbevægelsens Erhvervsråd (2024), at stress koster 55 milliarder kroner om året, fordi medarbejdere med stress arbejder mindre og oftere er syge. Derfor påvirker stress ikke kun individet og familien men også samfundet. Anna-Mette Thomsen, som er autoriseret psykolog, specialist og supervisor i Arbejds- og Organisationspsykologi, mener at der er en direkte sammenhæng mellem mængden af tid, som vi bruger på at arbejde og stress (Bøgen, 2024). Hun mener at en fleksibel arbejdsmarkedets strategi vil skabe en bedre balance mellem arbejde og liv og nævner en fire dages arbejdsuge som et konkret løsningsforslag.

Når Bek beskriver velfærdssamfundet som skabt ud fra en: ”idé”, der skal værne om progressivitet og stoppe social ulighed (Bek, 2023, s.14), vidner det om at han selv godt ved at dette er en utopisk tilgang til velfærd, fordi han ikke argumenterer for, hvordan dette konkret udspiller sig i det samfund, som vi lever i lige nu. Sekundært, er der et utal af eksempler på social ulighed i vores samfund, det kan derfor fremstå utopisk at leve i et samfund der er lige på alle parametre. Eksempelvis viser en ny rapport fra Syddansk Universitet (2025), at social ulighed i sundhed stadig er en markant udfordring i Danmark blandt andet viser den, at personer med kortere uddannelse generelt har et dårligere helbred og oplever mere alvorlige sygdomsforløb. Samtidig siger professor i ligestilling- og diskrimineringsret ved Københavns Universitet Stine Jørgensen, at vores velfærdsstat reproducerer økonomisk ulighed (Jørgensen, 2023). I forhold til Beks pointe om at hjemmepasning vil skabe økonomisk ulighed, kan det argumenteres at samfundet i forvejen er ulige, og at normalisering af hjemmepasning som et pædagogisk alternativ, vil kunne minimere uligheden. Samtidig vil en mulighed for hjemmepasning potentiel kunne skabe mere ro i familielivet, så mindre forældre følte sig stresset.

I kontekst til frihed og velfærdssamfundet skriver Bek (2023):

Det er selvfølgelig helt fair, når borgerlige stemmer hævder, at vi ikke skal knokle for at beholde vores velfærdssamfund. Men vi kommer sjældent til den logiske følge af synspunktet: At disse stemmer udpeger, om der er sundhedsydelser, daginstitutioner eller noget helt tredje, som vi så fremover skal til at betale for selv. (s.17)

Når Bek hævder, at vi selv skal betale for eksempelvis daginstitutioner og sundhedsydelser, ønsker jeg at påpege at selv samme, ofte kritiseres i netop det danske samfund. Daginstitutionernes kritik påtalte jeg indledende i specialet, men jeg ønsker også at udfordre argumentet om, at vi som

befolkning, så selv skal betale for daginstitutioner, for det gør vi også den dag i dag. Forældre har ifølge dagtilbudsloven (2019, §32) en egenbetaling på 25 procent og samtidig betaler statskassen resten, så i denne forståelse er det heller ikke billigt for staten, at børn går i institution. I forhold til sundhedssystem, bragte en artikel fra TV2 nyheden om en nedgang i ansøgere på sygeplejeuddannelsen på 28 procent, et frafald under sygeplejeuddannelsen på 25 procent og at 4700 sundheds- og sygeplejerskestillinger var ubesatte (Søe, 2022). Hvis dette er realiteten, hvilken behandling får man så på hospitalet? Ifølge en artikel af Ejbye-Ernst et al. (2021) med titlen, *Jordemødre græder og fødende får traumer*, omtaltes svigt over for fødende og deres babyer på grund af travlhed, men også over for personalet fordi der mangler ansatte. Artiklen vidner udover svigt også om, at travlheden betyder, at der sker flere fejl og en aktindsigt fra arbejdstilsynet viser også, at flere jordemødre er brudt grædende sammen, når de er blevet spurgt ind til, hvordan travlheden påvirker dem.

På baggrund af den overstående tekst, vidner det derfor om, at vores samfund i forvejen lider, af at det nuværende velfærdssamfund ikke kan opretholdes, og derfor muligvis er utopisk. Så når flere vælger at hjemmepasse, er det et aktivt valg om en livsstilsomstilling. Et valg om at prioritere sin tid med familien og værne om børnene, som måske er en heterotopi, der bør undersøges nærmere for samfundets fremtid.

8.2. Familie, økonomisk (u)frihed og kønnede konsekvenser ved hjemmepasning

Det er klart at en af de problematikker, der anfægtes i sammenhæng til hjemmepasning, omhandler ligestilling og specifikt omhandler kvinders økonomi. Ifølge Hansen (2024), er det 97 procent af hjemmepassere, der er kvinder og 3 procent der er mænd (s.129). Dette stiller selvfølgelig kvinden i en besværligere position både i forhold til løn og pension, men også i forhold til den tid de er væk fra arbejdsmarkedet. Ifølge en artikel i Jyllands-Posten, viser nye beregninger fra Rockwoolfonden, at mænd i forvejen har en 19 procent højere pensionsopsparing end kvinder og en konklusion fra det økonomiske råd lyder, at en dansk kvinde i snit kostede statskassen 15.300 kr. i 2024, hvor en mand i snit bidrog med 26.100 kr. (Tygesen & Ladefoged, 2025). Således bliver kvinden fremstillet som en underskudsforretning i det normative samfund, det kan derfor tyde på, at samfundet bygger på en utopisk idé om ligestilling, som muligvis ikke kan lade sig gøre.

I kontekst til hjemmepasning fortæller Eva Svarvars, der er kvindeøkonom, at hjemmepasning giver kvinder dårligere vilkår, fordi de bliver sat bagud karrieremæssigt (Ewert, 2021), men hun beskriver også at en af problematikkerne er, at de ikke bliver betalt nok for at gå hjemme. Hun kritiserer at

man i nogle kommuner kun får mellem 4000-6000 kr. i højst et år, i stedet mener hun at prisen for hjemmepasning bør hæves (Ewert, 2021). Dette kæmper Hjemmeforældrenes Landsorganisation også for, der i en undersøgelse, viser at 84,7 procent af hjemmepassere ønsker at arbejde sideløbende med hjemmepasning, samtidig var der tilbage i 2023 kun 11 procent der arbejdede (HjemLO, 2024). Dette kan have en sammenhæng til, at man som modtager af tilskud ikke må have et lønnet arbejde ved siden af, men muligheden for et lønnet arbejde vil potentiel kunne mindske en del af den økonomiske præmis ved at hjemmepasse og på denne måde skabe mere balance. Samtidig vil en samlet diskursændring i forståelsen af værdi være med til at udfordre diskursen, der udpeger økonomisk udbytte som det værdifulde. Hvis kvindens arbejde i hjemmet blev anerkendt som et formelt job ville tiden med hjemmepasning blive valideret som en reel erfaring, som man tilegner sig. Samtidig vil det kunne ophøje kvindens finansielle ståsted, hvis hjemmepasningstilskuddet var en landsordning, og ikke så forskellig ud på tværs af kommunernes grænser. Så længe samfundet ser på kvinder som en underskudsforretning, vil målet om ligestilling være utopisk. Hvis kvinder i stedet fik frihed og mulighed for frit at bestemme og samfundet anskuede værdien som alle kvinder udfører ved at være dem, der er gravide, føder og ammer hjemmepassere eller ej. Ville der potentielt kunne skabes et ligeværd i samfundet mellem mænd og kvinder.

8.3. Børns deltagelse i børnefællesskaber

I flæng af afslutningen på afsnittet ovenfor, ønsker jeg at debattere børns behov for omsorg og tryghed i relation til socialisering og børnefællesskaber. Ifølge NHS (u.å.) bliver 90 procent af barnets hjerne udviklet inden 5-årsalderen. I en rapport af VIVE (2021) belyses vigtigheden af de første år i barnets liv som: "Udviklingen hos spæd- og småbørn sker hurtigere end på noget andet tidspunkt i livet og danner fundamentet for barnets videre udvikling og trivsel i barndommen og i voksenlivet." (s.5). Det kan derfor på den ene side argumenteres at hjemmepasning, giver mulighed for at imødekomme barnets udvikling i de første par år af dets hjernes udvikling, sammenlignet med den dårlige og ikke tilfredsstillende kvalitet som kom frem i rapporten EVA & VIVE (2023, s.13). I forhold til børnefællesskaber og socialisering, antyder fundene i min analyse, at lige præcis dette kan tilgodeses i praksis og endda således, at børn både får bekendtskaber på tværs af alder og lærer at indgå i relation til voksne mennesker. Det er i begge kontekster essentielt, at den voksne er tilgængelig, da Bowlby (1989) pointerer at fravær, eller brud i tilknytning har konsekvenser for barnets følelsesmæssige og sociale udvikling (s.151). Et andet relevant aspekt her er, at Bowlby (1989) mener at tilknytning godt kan opstå af at være i nærheden af et andet nært individ, som anses

som stærkere og/eller klogere end en selv (s.154), men dette sætter krav til institutionerne om høj pædagogisk kvalitet. Ifølge den nyeste rapport vurderer 63 procent af medarbejdere i daginstitutioner at for få voksne bidrager til mistrivsel blandt børnene (Rambøll, 2025, s. 10). Lige så vel vurderer 58 procent af medarbejdere en begrænsning i deres evne til at yde tilstrækkelig omsorg over for børnene, hvilket de angiver som en udfordring dagligt eller flere gange ugentlig. Dette går ud over de stille eller usynlige børn, som 40 procent vurderer ikke at have mulighed for at støtte (Rambøll, 2025, s.8). Så selvom nogle vil påstå, at det er utopi at danne et samfund, hvor børn får mere tid med deres primære omsorgspersoner, er det samtidig væsentligt at børn får gode muligheder i starten af deres liv, som sætter basen, for deres emotionelle udvikling. Det skal også pointeres at alle forældre ikke har de samme muligheder og nogle skal støttes i processen, hvis hjemmepasning skal være et reelt alternativ. Samtidig kan det anskues, at hvis flere familier får mulighed for at hjemmepasse, vil der være et mindre antal børn i institutionerne. Derfor vil hjemmepasning kunne løfte en del af presset på institutionerne, så kvaliteten i institutionerne også forbedres. Dette ville derfor øge kvalitet i og uden for daginstitutioner.

Hvis samfundet skal indrettes anderledes, vil det betyde en total sammensmeltning af det system der har været aktuelt i langt over 50 år og en genforhandling af et nyt system. Samtidig stiller jeg mig undrende over for, om den nuværende samfundsmodel kan fortsætte, om det er utopisk, og vi kollektivt skal kigge fremad på heterotopiske praksisser som dem, vi ser i hjemmepasning, for at skabe bedre vilkår for børn og forældre i processen. Den nuværende tilstand i institutionerne og arbejdsvilkårene for forældre vidner om en problematisk proces.

Der er ikke nogen tvivl om at, der mangler facetter og forskning i debatten om institutionalisering og hjemmepasning, men de enkelte familier står frit stillede til at tage valg, der berører deres børn. De nævnte heterotopier eksisterer, og lever derfor uden om det utopiske. Alternativet til institutionalisering findes.

9. Konklusion

Gennem dette speciale har jeg arbejdet med hjemmepasning som fænomen. I dette har jeg sat mit fokus på tid, som et aspekt, der ikke har været tilstrækkeligt undersøgt endnu. Mit speciale, er en lille brik i et puslespil, af hvilken betydning tid har i hjemmelivet, samt hvordan dette kan relatere sig til børnelivet og familielivet i Danmark.

Deraf var min endelige problemformulering:

Hvilke timespace og temporaliteter opstår der i hjemmepasning, og hvilke pædagogiske muligheder skaber disse?

På baggrund af problemformulering, vil jeg nu opsummere mine endelige analysefund samt min diskussion for afsluttende at bidrage med et endegyldigt resultat af dette speciale. I min analyse anvendte jeg de teoretiske begreber timespace, temporalitet, tidsnormer, tidsbrud samt heterotopi og utopi. Jeg analyserede min autoetnografiske empiri gennem disse udvalgte temaerne: **fysiske omgivelser og tiden i dem, pædagogiske muligheder, pædagogiske fællesskaber og temporaliteter i leg** samt **temporaliteten i familielivet**.

I min analyse fandt jeg at de fysiske omgivelser i hjemmepasning ikke konstitueres til faste rum, men i stedet i et særskilt timespace, hvor rummet er flydende i dens form, som eksempelvis en cykeltur, og hvor tiden ikke er fastsat i systematiske rammer, men leves i lystens dagsrytme. Tiden i kontekst til temporalitet opleves som rytmisk og styret af børnenes behov, hvilket for forælderen i hjemmelivet betyder at det at hjemmepasse er en kontinuerlig temporalitet, som sætter et pres på forælderen, der i høj grad skal være tilgængelig. Samtidig indfrier de frie rammer en væsentlig frihed i familielivet, der kan tolkes som en utopi, men som qua dagligdagens temporaliteten i sidste ende fremstår som en heterotopi. I heterotopierne opstår der timespaces gennem hjemmelivets fællesskab, som manifesterer sig som fysiske rum ligesom det i Hermans Hule og legestuen, men også i mere åbne rum, som det der ses på legepladsen. Der antydes også en vis dobbelthed, hvor de hjemmepassede familier lever i en til hvis grad parallelt univers til det normative samfund. Her fremstår heterotopierne tydeligt som i skobutikken, hvor familier normalt ikke begår sig ved middag. Tiden bliver således rytmisk og flydende frem for systematisk og fastsat. Dette giver hjemmelivet alternative pædagogiske muligheder, fordi de kan tilgå hverdagsaktiviteter i temporaliteten, som ikke er fastsat til specifikke rum eller steder. Hjemmelivet betyder også at forældrene i timespace har mulighed for at håndtere barnets emotionelle behov, samt barnets egne handlemuligheder. Desuden skaber de pædagogiske fællesskaber alternative pædagogiske muligheder i det relationelle fordi børnene deltager med andre, der ikke er jævnaldrende, flere voksne mennesker og er tæt forbundet til deres egne forældre. Der opstår derudover et netværk, hvor der indgår flere heterotopier i flæng af hinanden og i andre hjemmemiljøer. Endegyldigt skaber hjemmelivet en enkeltstående frihed, der leves ud fra børnenes rytme. Her er timespace i soveværelset et eksempel på, hvordan funktionen af et rum ikke er knyttet til en fikseret tid, men i stedet gennem familiens temporaliteten i rummet. Hjemmelivet bryder med tidsnormer i det

normative samfund, fordi det er gennem disse brud at hjemmepasningens timespace og temporalitet opstår. Det er derfor også dette rytmiske, flydende og børnerettede fokus, der skaber pædagogiske muligheder, som i deres form fremstår som alternative til dem, der er i det normative samfund. Disse heterotopier kan fra et normativt standpunkt fremstå utopiske, men i hjemmelivet vises de endeligt som levede heterotopier, der er mulige og mangeartede.

I min diskussion var jeg nysgerrig på nogle af de begrundelser, som kommer fra det normative samfund, for at hjemmepasning opfattes utopisk i samfundet. I forhold til samfundet og ligestilling er der argumenter, som både strider imod hjemmepasning økonomi, pension og lignende, men der er lige så mange argumenter, som taler for at skabe en god grobund for børnene. Heriblandt at hjemmepasning, vil kunne løse nogle af de problematikker som samfundet står over for, i kontekst til den dalende kvalitet i institutionerne. Samtidig er der potentielle løsninger på ligestillingsproblematikker, heriblandt en anerkendelse af kvinders arbejde i hjemmet og øget fokus på ligeværd. Endegyldigt vil frihed, hvor familien selv kan indrette sig, være det optimale vilkår for at forene børns vilkår med mødres i samfundet.

10. Formidlingsartikel

Timespace og temporaliteter i hjemmepasning

Uret ringer, du vækker dit barn der mest af alt gerne vil sove videre, det vil du egentlig også selv, men arbejdet kalder. Du kører på autopilot, skænker dig selv en kop kaffe og barnet en portion havregrød, hastigt tager du en banan i hånden til dig selv og finder dit barns tøj. Børste tænder. Børste hår. Dit barn kan ikke finde ud af at skynde sig, så du skynder lidt på hende: "kom nu! DU skal også nå at tage dine vitaminer og komme i overtøjet". Tiden går og du mærker en brummen indeni – STRES, når I mon det hele? Dit barn bevæger sig med musseskridd mod entreen, hvor hun får en nedsmeltning fordi, du mener at hun skal have en tyk vinterjakke på. Du kommer til at hæve stemmen: "Det er minus grader udenfor, KOM NU I DEN", med det samme fortryder du, men skaden er sket. Nu skal du reparere, og I er ikke engang nået ud ad døren. Der er kun 20 minutter til du skal være på arbejdet og inden da, skal du nå at aflevere din datter i vuggestuen.

I et andet univers følger i kroppens naturlige rytme, værner om morgenmaden, snakken ved spisebordet og alt går langsomt, ikke langsomt på den kedelige måde. Langsomt på den måde, hvor dit barn kan følge med, og du kan se det med dine øjne.

Hvordan tiden stråler ud af øjnene på hende. Dit barn.

Livet i det normative samfund er bygget op om tidsnormer, der bestemmer, hvordan vi som familier skal indrette os. Som oftest ser det således ud: arbejdet er fra 8-16 og aflevering i daginstitution er 7.30, mens afhentning er 16.30. Tiden er struktureret som fikseret tid (Gray, 2017, s.62), men børn oplever ikke tid som fikseret. Børn lever livet organisk og helt små børn har oftest ikke en fornemmelse af tid. I hjemmepasningslivet er tiden socialt konstrueret og har til sammen med de rum det indgår i alsidige facetter. I mit speciale har jeg undersøgt de pædagogiske muligheder, i hjemmepasning i henhold til begreberne timespace og temporalitet. Jeg har også kigget på børns deltagelse i hjemmelivet. Dette fordi jeg havde et inderligt ønske om at skabe brede i den forskning, der er tilgængelig i Danmark om hjemmepasning, samtidig med at jeg var nysgerrig på, hvordan vi i samfundet som helhed, kan skabe indsigt i hjemmelivet, på en konstruktiv måde, der tilgodeser børns liv og ikke mindst børns tid som værdifuld og ligeværdig.

Hvilke temporaliteter er tilgængelige i hjemmelivet?

Temporaliteter er måder hvorpå tid opleves og dannes i menneskers levede liv og samfundet. I dette projekt har jeg forhold mig til temporaliteter som flersidet, multiple temporalities (Gray, 2017, s.61), med dette ærinde at kunne forstå temporaliteter som nogle, der påvirker hinanden og indgår i et sammenspil. I min analyse fandt jeg ud af, at temporaliteter i hjemmelivet skaber pædagogiske muligheder, hvor barnet er i fokus. Tiden er i disse ikke afgørende for læring og udvikling, men nærvær, ro og relationen er. Temporaliteterne opstår både i fikserede tidnormer, hvor hjemmelivet muliggør et brud i denne tidsnorm, for eksempel i Hermans Hule eller på legepladsen, hvor børnene deltager på tidspunkter, hvor andre børn er i institution, og derfor ikke er til stede i disse rum. Tiden bliver flydende og rytmisk. Dette ses i min analyse som hovedsagelig værende socialt konstruerede temporaliteter, som er tilgængelig i hjemmelivet, hvor tidsbrud er afgørende for familierne. Dette anskuer jeg i min analyse, som at vi ikke sætter et ur, at vi generelt ikke er styret af den fikserede tid og at de pædagogiske muligheder både kan være styrede og opstå spontant for eksempel en cykeltur eller mens vi laver aftensmad. Temporaliteterne bliver således fleksible og konstruerede tidslommer, der ikke har en fast rutine, men dog oftest en form for rytme, barnets og familiens rytme. Hvor der er tid til at sadle om, og hvor frihed er afgørende.

I hvilket timespace opstår pædagogiske muligheder?

I mit speciale indgår timespace (Lefebvre, 1991, s.219), som en videnspæl. Begrebet der hjælper os med at forstå sammenhængen mellem tid og rum, viser de eksisterende pædagogiske muligheder. Det der er tydeligt, er at timespace, giver mig mulighed for at være tilgængelig for mine børns nervesystemer og individuelle nysgerrighed. Børnene får mødt sine behov for nærvær og trøst i situationer, hvor min de har slået sig eller kræver ekstra opmærksomhed. Muligheder opstår også, der hvor der i normative timespaces ikke ville være overskud til det, for eksempel på cykelturen, i haven eller ved aftensmaden, hvor jeg som mor har energi til at besvare nysgerrige spørgsmål, skabe dialog og arbejde aktivt med børnene. Timespace for de pædagogiske muligheder er ikke bundet til et specifikt tidspunkt eller rum. Dette ses også i spontaniteten, for læring er en aktiv del er dagen i køkkenet, ved spisebordet, på cyklen, i Hermans Hule, på biblioteket, på legepladsen i supermarkedet og så videre. Timespace viser også, at der er plads til at sygdom kan eksistere uden, at man som familie skal forholde sig til sin begrænsede tid, inden man kan finde en afløser, der kan hjælpe, eller der hvor cykelturen bliver et rum, hvor læringen omhandler rækkehuse, fodboldbaner, skoler og børnehaver. Derfor handler timespace i mindre grad om, hvilke pædagogiske muligheder

der opstår, for de opstår og eksisterer i alt almindelighed i barnets tid. I stedet handler det måske mere om at nuancere, hvorfor samfundet er så kritisk over for den læring, der sker mellem forældre og barn uden for jævnalderkultur og uddannende pædagogiske medarbejdere i daginstitutioner.

Er pædagogiske muligheder i hjemmepasning utopi eller heterotopi?

Det der også er interessant, er hvordan hjemmelivet kan fremstå som en utopisk realitet (Hetherington, 2003, s.49), hvor alt er harmonisk og flydende. Dette hjælper begrebet heterotopi (Hetherington, 2003, s.51), med at lægge låg på, fordi heterotopier er de alternative rum, der ikke er tilgængelige i den normative tid. De er således ikke utopiske, de er frit tilgængelige for alle og i og med at de eksisterer, kan der ikke længere være tale om en utopisk drøm. De kan dog anskues som utopier i de individuelle familier, som bliver til heterotopier, når familierne individuelt tager skridtet mod hjemmelivet. De pædagogiske muligheder i disse heterotopier er yderst interessante, da de giver os mulighed for at forstå barndommen på ny og ikke fastlåst til de tidsnormer og den fikserede tid som den normative i samfundet.

Opsummering:

Opsummerende kan det altså siges at samfundet på nuværende tidspunkt har opsat rammer for livet, der ikke nødvendigvis er givende for barnets tid. Barnets tid er værdifuldt, det er denne tid der lægger grobunden for barnets fremtidige liv, og det er også barndommen, der danner grundstenen for samfundets fremtid. Børn skal ikke i institution, og de skal heller ikke hjemmepasses. Familiens frihed må være et bærende element i denne beslutning og ikke en normativ tidsforståelse. Derudover må vi stille os nysgerrigt og kritisk over for barnets barndom, og begynde at tænke på hvilke pædagogiske muligheder, der ville være gavnende og værdifulde for det enkelte barn og ikke for samfundet eller arbejdspladsen. For en investering i vores børn, er også en investering i vores fælles jord og fremtid.

11. Litteraturliste

- Baarts, C. (2010). Kvalitative metoder. En grundbog. *Hans Reitzels Forlag*, 1(5), 153–163.
- Baarts, C. A. (2023). *Under huden: autoetnografi i praksis*. Djøf forlag.
- Bach, J. T. (2024, October 24). Øremærket barsel har gjort lønforskel mellem forældre mindre. *nyheder.tv2.dk*. <https://nyheder.tv2.dk/samfund/2024-10-24-oeremaerket-barsel-har-gjort-loenforskel-mellem-foraeldre-mindre>
- Bek, K. D. (2023). *Arbejdets land* (1st ed.). Grønningen 1.
- Beskæftigelsesministeriet. (2024). *Status på arbejdsmarkedet: Tema om øremærket orlov*. <https://bm.dk/arbejdsmarkedet/udgivelser/rapporter-publikationer/2024/status-paa-arbejdsmarkedet-oktober-2024>
- Blaisdell, C., Arnott, L., Wall, K., & Robinson, C. (2018). Look Who's Talking: Using creative, playful arts-based methods in research with young children. *Journal of Early Childhood Research*, 17(1), 14–31. <https://doi.org/10.1177/1476718x18808816>
- Bøgen, J. (2024, November 1). Psykolog er ikke i tvivl: Mere arbejde giver mere stress. *Psykolog Er Ikke I Tvivl: Mere Arbejde Giver Mere Stress*. <https://www.denoffentlige.dk/arbejdsliv/psykolog-er-ikke-i-tvivl-mere-arbejde-giver-mere-stress>
- Bowlby, J. (2005). *The making & breaking of affectional bonds*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203441008>
- Bowlby, J. (2012). A Secure Base: Clinical Applications of Attachment Theory. In *Routledge eBooks* (1st ed.). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203440841>
- Bundgaard, H. (2004). *Dorthe Staunæs: Køn, etnicitet og skoleliv* (1st ed., Issue 50). Forlaget Samfundslitteratur.

- BUPL. (2024, April 11). *Vilkårsundersøgelse 2023*. Retrieved May 26, 2025, from <https://bupl.dk/politik-og-presse/udspil-og-analyser/vilkaarsundersoegelse-2023>
- Butler, J. (1990). Gender trouble: feminism and the subversion of identity. In *Choice Reviews Online* (Vol. 28, Issue 02, pp. 28–1264). Routledge. <https://doi.org/10.5860/choice.28-1264>
- Dagtilbudsloven. (2019). Retsinformation. Retrieved May 26, 2025, from <https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2019/824>
- Danmarks Statistik. (1992). Retrieved May 25, 2025, from <https://www.kvinfo.dk/kilde.php?kilde=336>
- Danmarks Statistik. (2025, May 17). <https://www.statistikbanken.dk/DAGTIL4>
- Davis, M. R. (2006, December 20). “Unschooling” Stresses Curiosity More Than Traditional Academics. *Educational Week*, 8.
- Dernikos, B., Lesko, N., McCall, S., & Niccolini, A. (2020). *Mapping the affective turn in education: Theory, Research, and Pedagogy*. ImprintRoutledge. <https://doi.org/10.4324/9781003004219>
- Derrida, J. (2020). *Differance* (Vol. 1). Hans Reitzels Forlag.
- Det Nationale Forskningscenter for Arbejdsmiljø. (2023). *National Overvågning af Arbejdsmiljøet blandt Lønmodtagere (NOA-L) 2023, Arbejdstilsynet* [Dataset]. <https://at.dk/arbejdsmiljoe-i-tal/national-overvaagning-af-arbejdsmiljoeet-blandt-loenmodtagere/datavisning/>
- Dinnetz, R. (2020, March 20). Derfor har dit barn godt af at gå i institution. *Alt*. <https://www.alt.dk/boern/dit-barn-har-godt-af-at-ga-i-institution/1571792>
- Ejbye-Ernst, A., Pallesen, A. D., & Flinthøj, M. (2021, January 8). *Jordemødre græder og fødende får traumer: Hovedstadens fødeafdelinger er pressede*. DR. <https://www.dr.dk/nyheder/regionale/hovedstadsomraadet/jordemoedre-graeder-og-foedende-faar-traumer-hovedstadens>

- EMU. (2025, March 23). *Den styrkede pædagogiske læreplan – rammer og indhold*.
<https://emu.dk/dagtilbud/forskning-og-viden/den-styrkede-paedagogiske-laereplan/den-styrkede-paedagogiske>
- Enoksen, I., Hagemann, S., Pedersen, M. B., Jensen, V. B., & Mathiasen, S. F. (2003). En pædagogisk historie. *Børn&Unge*, 51.
- European Commission. (2025). *Key Data on Early Childhood Education and Care in Europe (ECEC) - 2025*. Publications Office of the European Union. <https://doi.org/10.2797/66224>
- EVA & VIVE. (2025). *Kvalitet i dagtilbud: – National undersøgelse af kvalitet i pædagogiske læringsmiljøer og rammer i kommunale daginstitutioner for 3-5-årige børn* (e-ISBN: 978-87-7582-465-6). Retrieved May 25, 2025, from <https://eva.dk/udgivelser/2025/maj/kvalitet-i-dagtilbud-for-3-5-aarige>
- Ewert, J. D. (2021, October 13). Hjemmepasning giver kvinder dårligere vilkår, mener kritiker: - Vi er sat bagud karrieremæssigt. *TV MIDTVEST*. <https://www.tvmidtvest.dk/midt-og-vestjylland/hjemmepasning-giver-kvinder-daarligere-vilkaar-mener-kritiker-vi-er-sat-bagud-karrieremaessigt>
- Foucault, M. (1982). *The Archaeology of Knowledge*. Knopf Doubleday Publishing Group.
- FriLæring. (n.d.). *Hvad er hjemmeundervisning*. Retrieved May 26, 2025, from <https://www.xn--frilring-m0a.dk/hvad-er-hjemmeundervisning>
- Glavind, K. L. (2024, March 10). *Stress koster 55 mia. kr. om året*. Arbejderbevægelsens Erhvervsråd. Retrieved May 26, 2025, from <https://www.ae.dk/analyse/2024-03-stress-koster-55-mia-kr-om-aaret>
- Gray, P., & Riley, G. (2015). Grown unschoolers' evaluations of their unschooling experiences: Report I on a survey of 75 unschooled adults. *Other Education*, 4(2), 8–32.
https://academicworks.cuny.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1514&context=hc_pubs

- Gray, S. L. (2017). The social construction of time in contemporary education: implications for technology, equality and Bernstein's 'conditions for democracy.' *British Journal of Sociology of Education*, 38(1), 60–71. <https://doi.org/10.1080/01425692.2016.1234366>
- Gruber, J., Kosonen, T., & Huttunen, K. (2023). *Paying moms to stay home: short and long run effects on parents and children: Working paper* (No. 30931). <https://doi.org/10.3386/w30931>
- Gulløv, E., & Højlund, S. (2003). *Feltarbejde blandt børn: metodologi og etik i etnografisk børneforskning*. Gyldendal Uddannelse.
- Hagemann, S., & Nørby, J. (2024, January 23). *Flere helt små børn kommer i daginstitution - det presser normeringerne*. BUPL. Retrieved May 26, 2025, from <https://bupl.dk/boern-unge/nyheder/flere-helt-smaa-boern-kommer-i-daginstitution-det-presser-normeringerne>
- Hansen, L. B., & Stie, H.-H. B. (2023, May 11). National rapport har for første gang undersøgt pasningen af de mindste børn – og det er “værre end forventet.” *nyheder.tv2.dk*. <https://nyheder.tv2.dk/samfund/2023-05-11-national-rapport-har-for-foerste-gang-undersoegt-pasningen-af-de-mindste-boern-og-det-er-vaerre-end-forventet>
- Hansen, O. H. (2024). *Børnelivet i velfærdsstatens hænder: en kritik af samtidens opvækstvilkår for vores yngste børn* (1st ed., Vol. 1). Dafolo A/S.
- Haraway, D. (2018). *Situeret Viden: Videnskabsspørgsmålet i feminismen og det partielle perspektivs forrang* (1st ed., Vol. 1). Forlaget Mindspace.
- Henderson-Dekort, E., Van Bakel, H., Smits, V., & Van Regenmortel, T. (2022). “In accordance with age and maturity”: Children's perspectives, conceptions and insights regarding their capacities and meaningful participation. *Action Research*, 21(1), 30–61. <https://doi.org/10.1177/14767503221143877>

- Hetherington, K. (2003). *Timespace: Geographies of Temporality: 2. Moderns as ancients: time, space and the discourse of improvement* (J. May & N. J. Thrift, Eds.). Routledge.
<http://ci.nii.ac.jp/ncid/BA51737047>
- HJEMLO. (2024, October 17). Ret til lønindkomst mens du hjemmepasser. *HJEM LO*. Retrieved May 26, 2025, from <https://www.hjemlo.dk/post/indkomst-mens-du-hjemmepasser>
- Holmsgaard, S. (2023). *Hjemmepasning - En kvalitativ undersøgelse af mødres valg om at hjemmepasse med udgangspunkt i deres forståelse af et godt børneliv* [Speciale, Aalborg Universitet].
https://vbn.aau.dk/ws/files/584028313/20176048_Speciale_om_hjemmepasning.pdf
- Humaidan, M. M. M. (2023). *ÆRØ MANIFESTET: Om længslen efter et andet familieliv* (1st ed.). Gyldendal.
- Hunter, A. (2020). Snapshots of selfhood: curating academic identity through visual autoethnography. *The International Journal for Academic Development*, 25(4), 310–323.
<https://doi.org/10.1080/1360144x.2020.1755865>
- Hviid, C., & Savic, T. (2021). *Kvinders positioneringsmuligheder i henhold til hjemmepasning*. Aalborg Universitet.
- Jørgensen, S. (2025, May 8). Fattigdom: Sådan reproducerer vores velfærdsstat økonomisk ulighed. *Videnskab.dk*. <https://videnskab.dk/kultur-samfund/fattigdom-saadan-reproducerer-vores-velfaerdsstat-oekonomisk-ulighed/>
- Karlsson, B., Klevan, T., Soggiu, A., Sælør, K. T., & Villje, L. (2021). *Hva er autoetnografi?*.
- Lapadat, J. C. (2017). Ethics in Autoethnography and collaborative autoethnography. *Qualitative Inquiry*, 23(8), 589–603. <https://doi.org/10.1177/1077800417704462>
- Lefebvre, H. (1992). *The production of space*. Wiley-Blackwell.

- Madsen, R. T. (2018). *Hjemmepasning i præstations- og arbejdssamfundet* [Speciale, Aalborg Universitet]. <https://vbn.aau.dk/ws/files/334473575/Speciale.pdf>
- Madsen, U. A. (2003). *Pædagogisk etnografi: forskning i det pædagogiske praksisfelt* (1st ed., Vol. 2). Klim.
- McLeod, S. (2008). Erik Erikson's Stages of Psychosocial Development. *SimplyPsychology*. <https://doi.org/10.5281/zenodo.15241647>
- Moeslund, M. (2025, February 11). *Alvorlig faldulykke: Kommunen var advaret*. Retrieved May 25, 2025, from <https://ekstrabladet.dk/nyheder/samfund/alvorlig-faldulykke-kommunen-var-advaret/10525702>
- Nedergaard, N. (2025, March 4). Lille dreng død efter tragisk ulykke i vuggestue. *Sjællandske Nyheder*. <https://www.sn.dk/art6255685/frederiksberg-kommune/nyhed/lille-dreng-doed-efter-tragisk-ulykke-i-vuggestue/>
- NHS. (n.d.). *Early learning and development - Start for Life - NHS*. nhs.uk. Retrieved May 26, 2025, from <https://www.nhs.uk/start-for-life/early-learning-development/>
- Oien, M. (2024, April 19). *Flere vælger hjemmepasning, og den primære årsag overrasker forsker* [Video]. nyheder.tv2.dk. Retrieved May 25, 2025, from <https://nyheder.tv2.dk/samfund/2024-04-19-flere-vaelger-hjemmepasning-og-den-primære-aarsag-overrasker-forsker>
- Ordnet "hjemmepasst." (2023). Den Danske Ordbog. Retrieved May 25, 2025, from <https://ordnet.dk/ddo/ordbog?query=hjemmepasst&tab=for>
- Parize, T. N. (2024). Mødrehjælpens Tema: De nye barselsreglers indflydelse på familielivet. *Mødrehjælpen*, 14. https://moedrehjaelpen.dk/wp-content/uploads/2024/01/MoedrehjaelpenTema_14Januar_2024_De-nye-barselsreglers-indflydelse-paa-familielivet16.01.24.pdf

- Rambøll. (2025). *Daginstitutionernes Hverdag 2025*. Retrieved May 26, 2025, from <https://www.foa.dk/presse/pressemeddelelser/2025/maj/voksne-i-boernehaver-og-vuggestuer-mangler-tid-til-omsorg-for-boernene>
- Riley, G. (2020). *Unschooling: Exploring Learning Beyond the Classroom*. Palgrave Macmillan. <https://link-springer-com.zorac.aub.aau.dk/book/10.1007/978-3-030-49292-2>
- Rock, L. (2023, October 12). What Britain could learn from Denmark's childcare model. *The Guardian*. <https://www.theguardian.com/society/2012/feb/18/britain-learn-denmark-childcare-model>
- Schmidt, L. S. K., & Jin, H. L. (2023). Tid og normer i børns overgang til skolen. *Unge Pædagoger*, 84(2), 52–60.
- SDU. (2025, March 7). *Ny rapport: Social ulighed i sundhed er stadig en markant udfordring i Danmark*. Retrieved May 26, 2025, from https://www.sdu.dk/da/sif/nyheder/ny_rapport_social_ulighed_i_sundhed_er_stadig_en_udfordring
- Søe, C. (2022, July 6). *Markant færre vil være sygeplejerske - en potentiel katastrofe, siger professor* [Video]. nyheder.tv2.dk. <https://nyheder.tv2.dk/samfund/2022-07-06-markant-faerre-vil-vaere-sygeplejerske-en-potentiel-katastrofe-siger-professor>
- Sorokin, P. A., & Merton, R. K. (1937). Social Time: A Methodological and Functional analysis. *American Journal of Sociology*, 42(5), 615–629. <https://doi.org/10.1086/217540>
- Stormhøj, C. (2010). *Poststrukturalismer: Videnskabsteori, analysestrategi, kritik* (1st ed., Vol. 2). Samfundslitteratur. <https://forskning.ruc.dk/da/publications/poststrukturalismer-videnskabsteori-analysestrategi-kritik>
- Thygesen, K., & Ladefoged, J. (2025, March 17). *En kvinde koster i snit statskassen 15.000 kr. om året: »Jeg er lidt overrasket over, at man kan stille det så konkret op«*. Jyllands-Posten.

<https://jyllands-posten.dk/indland/ECE17982987/nye-beregninger-om-maend-og-kvindes-bidrag-provokerer-jeg-er-lidt-overrasket-over-at-man-kan-stille-det-saa-konkret-op/>

TV 2 Kommunikation. (2019, May 27). *TV 2 Dokumentar: Daginstitutioner bag facaden*. Retrieved May 25, 2025, from <https://omtv2.tv2.dk/nyheder/2019/05/tv-2-dokumentar-daginstitutioner-bag-facaden/>

VIVE. (2021). SPOR – Børns udvikling og trivsel gennem livet: Præsentation af undersøgelsen og udvalgte resultater fra første dataindsamling 2017/2018. In *VIVE*. Retrieved May 26, 2025, from <https://www.vive.dk/media/pure/16255/5794349>

VIVE. (2024). Børns perspektiver: Fagprofessionelles arbejde med at tilvejebringe børns perspektiver. In *VIVE* (No. 302619). <https://www.vive.dk/media/pure/4z6b865v/24650683>

VIVE & EVA. (2023). Kvalitet i dagtilbud: National undersøgelse af kvalitet i pædagogiske læringsmiljøer og rammer i kommunale daginstitutioner og dagplejen for 0-2-årige børn. In <https://www.uvm.dk/-/media/filer/uvm/aktuelt/pdf23/maj/230511-kvalitet-i-dagtilbud.pdf>.

Wittgenstein, L. (1995). *Filosofiske undersøgelser*.